

Mira Rissanen

Internetin keskusteluryhmien käyttö ja merkitys harrastuksiin liittyvässä
tiedonhankinnassa

Tampereen yliopisto
Informaatiotutkimuksen laitos
Pro gradu -tutkielma
2008

TAMPEREEN YLIOPISTO

Informaatiotutkimuksen laitos

RISSANEN, MIRA: Internetin keskusteluryhmien käyttö ja merkitys harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa

Pro gradu -tutkielma, 58 s., 7 liites.

Informaatiotutkimus

Toukokuu 2008

Tutkimuksessa tarkastellaan Internetin keskusteluryhmien käyttöä ja merkitystä harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Tutkimuksessa pyrittiin selvittämään, mitä syitä keskusteluryhmien käyttöön voidaan tunnistaa harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa ja millainen asema ja merkitys niillä on siinä. Lisäksi tutkittiin keskusteluryhmien käyttäjien käsityksiä keskusteluryhmissä levitetävän tiedon luotettavuudesta. Tarkoituksena oli tehdä sekä harrastusperustaista tiedonhankintatutkimusta että tutkia Internetin keskusteluryhmiä tiedonhankinnan kanavina.

Tutkimuksen aineisto kerättiin web-pohjaisella kyselyllä kahden suomalaisen harrastuksiin liittyvän keskusteluryhmän käyttäjiltä lokakuussa 2007. DVD-elokuvaan keskittyvästä keskusteluryhmästä vastauksia saatiin 46 ja kissoihin liittyvästä keskusteluryhmästä 44.

Tutkimuksessa yleisimmäksi syyksi käyttää keskusteluryhmiä tunnistettiin kiinnostus keskusteluryhmien aihepiireihin. DVD-elokuvaan keskittyvän ryhmän vastauksissa toiseksi yleisimmäksi syyksi nousi orientoiva tiedonhankinta ja kissoihin keskittyvän ryhmän vastauksissa praktinen tiedonhankinta. Muita tunnistettuja syitä käyttää keskusteluryhmiä olivat keskustelu ja mielipiteiden vaihto, viihde ja ajankulu, mahdollisuus tutustua samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin ja tiedon jakaminen ja neuvominen.

Keskusteluryhmien hyödyllisyyttä tiedonhankinnassa tarkasteltiin lähinnä praktisen tiedon hankinnan tilanteiden kohdalla. Keskusteluryhmien hyödyllisyyden praktisessa tiedonhankinnassa nähtiin olevan melko suuri, sillä vastauksen tiettyyn kuvailemaansa ongelmaan oli saanut yli 80 prosenttia molempien keskusteluryhmien käyttäjistä. Keskusteluryhmien asemaa harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa tarkastellessa harrastusaiheiset keskusteluryhmät nousivat molempien ryhmien vastauksissa tärkeimmäksi käytetyksi lähteeksi, mutta ero muihin käytettyihin lähteisiin oli vain muutaman prosenttiyksikön verran. Kissa-aiheisen keskusteluryhmän vastaajilla toiseksi käytetyin lähde oli tutut kissaharrastajat ja kasvattajat ja DVD-elokuva-aiheisen keskusteluryhmän vastaajilla DVD-elokuva-aiheiset WWW-sivut. Painetut lähteet olivat molempien ryhmien kohdalla suunnilleen yhtä tärkeitä.

Luottamus keskusteluryhmissä levitettyä tietoa kohtaan oli korkea molempien keskusteluryhmien vastaajien joukossa. DVD-elokuva-aiheisen keskusteluryhmän vastaajista 100 prosenttia ja kissa-aiheisen keskusteluryhmän vastaajista 86 prosenttia piti keskusteluryhmissä levitettyä tietoa joko erittäin luotettavana tai melko luotettavana. Kuitenkin DVD-elokuvaan keskittyvän keskusteluryhmän vastaajista 74 prosenttia ja kissoihin keskittyvän keskusteluryhmän vastaajista 71 prosenttia oli kohdannut keskusteluryhmässä väärää tai epäluotettavaa tietoa. Siitä ei kuitenkaan ollut ollut haittaa suurimmalle osalle vastaajista.

Asiasanat: harrastukset, tiedonhankinta, arkielämän tiedonhankinta, keskusteluryhmät, keskustelufoorumit, Internet, ei-ammattillinen tiedonhankinta

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	4
2. TUTKIMUKSEN TEOREETTINEN TAUSTA JA AIEMMAN TUTKIMUKSEN TARKASTELU	6
2.1 INTERNETIN KESKUSTELURYHMÄT JA NIIDEN TOIMINTA	6
2.2 ARKIELÄMÄN TIEDONHANKINNAN TEORIOITA	9
2.2.1 Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malli.....	9
2.2.2 Hektorin arkielämän informaatiokäyttäjytymisen malli	11
2.2.3 Vakava vapaa-ajan toiminta	11
2.3. TIEDONHANKINTA JA INFORMAATIOKÄYTTÄYTYMINEN INTERNETIN KESKUSTELURYHMISSÄ.....	14
2.3.1 Informaatiokäyttäjytymisen muodot Internetin keskusteluryhmissä.....	14
2.3.2 Tiedonhankinta Internetin keskusteluryhmissä	16
2.3.3 Internetin keskusteluryhmissä jaettuun tietoon ja tiedonhankintaan liittyvät ongelmat.....	19
3. TUTKIMUSONGELMA JA -KYSYMYKSET	21
4. TUTKIMUSASETELMA JA -AINEISTO.....	22
4.1 TUTKIMUSKOHTEIDEN VALINTA	22
4.2 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	24
4.3 TUTKIMUSAINEISTO	25
5. AINEISTON ANALYYSI	27
5.1 VASTAAJIEN TAUSTATIEDOT.....	27
5.2 HARRASTUKSEN VAKAVUUDEN MÄÄRITTELY	29
5.3 KESKUSTELURYHMÄN KÄYTÖN AKTIIVISUUS	31
5.4 KESKUSTELURYHMIEN KÄYTÖN SYITÄ	32
5.5 KESKUSTELURYHMIEN KÄYTTÖ HARRASTUKSIIN LIITTYVISSÄ TILANTEISSA	34
5.6 KESKUSTELURYHMIEN HYÖDYLLISYYS JA SYITÄ NIIDEN KÄYTTÖÖN HARRASTUKSIIN LIITTYVISSÄ PRAKTISEN TIEDON HANKINNAN TILANTEISSA	37
5.7 KESKUSTELURYHMIEN ASEMA HARRASTUKSIIN LIITTYVÄSSÄ TIEDONHANKINNASSA	40
5.8 KESKUSTELURYHMIEN LUOTETTAVUUS.....	42
6. PÄÄTELMÄT	50
LÄHTEET	55
LIITTEET	59

1. Johdanto

Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen mukaan vapaa-ajan ja harrastuksien merkitys ihmisten elämässä on kasvanut. Vuonna 2002 vapaa-aikaa piti hyvin tärkeänä reilut 60 prosenttia Suomen väestöstä. Vapaa-aikaa hyvin tärkeinä pitävien osuus on noussut vuodesta 1991 12 prosenttiyksiköllä. Myös harrastusten hyvin tärkeiksi kokevien osuus on noussut vuoteen 2002 mennessä kahdeksalla prosenttiyksiköllä 43 prosenttiin. Sen sijaan työtä hyvin tärkeänä pitävien osuus koko väestön tasolla on laskenut yhdeksän prosenttiyksikköä. (Liikkanen 2005, 11–19.)

USC:n (2008) amerikkalaisten Internetin käyttöä kartoittaneen The Digital Future Projectin raportin mukaan jäsenien määrä Internetin virtuaaliyhteisöissä on enemmän kuin kaksinkertaistunut vain kolmen vuoden aikana ja on nyt 15 prosenttia. Lisäksi yli puolet (54 %) yhteisöjen käyttäjistä vieraillee vähintään kerran päivässä keskusteluryhmässä, jonka jäsenenä he ovat. Yhteisöjen jäsenistä 71 prosenttia on sanonut pitävänsä yhteisöään itselleen joko erittäin tärkeänä tai äärimmäisen tärkeänä. Suuri osa jäsenistä (55 %) myös sanoo suhtautuvansa yhtä voimakkaasti Internet-yhteisöihinsä kuin todellisiin yhteisöihin. Vuonna 2006 luku oli 43 prosenttia. Lisäksi lähes puolet yhteisöjen jäsenistä on kertonut yhteisönsä liittyvän harrastuksiin. (USC 2008.)

Näiden lukujen perusteella voidaan nähdä, että sekä harrastuksien että keskusteluryhmien merkitys on kasvanut viime vuosina. Harrastuksiin liittyvän tiedonhankinnan tutkimus on kuitenkin ollut vähäistä. Yhtenä esimerkkinä siitä voidaan mainita Jenna Hartelin gourmet-ruoanlaittoon liittyvien informaatioaktiiviteettien ja informaatioresurssien kartoitus (Hartel 2006). Internetin keskusteluryhmiä tarkastelleissa aikaisemmissa tutkimuksissa on käsitelty muun muassa sitä, käytetäänkö keskusteluryhmiä tiedonhankintaan ja missä määrin (esim. Savolainen 2001). Harrastuksiin keskittyvissä keskusteluryhmissä tapahtuvaa tiedonhankintaa on tarkastellut Heidi Häivälä (2004), joka tutki pro gradu -tutkielmassaan sitä, miten fanit käyttävät keskusteluryhmiä tiedonhankintaan. Aikaisemmassa tutkimuksessa tarkastelun ulkopuolella ovat suurimmaksi osaksi jääneet keskusteluryhmien merkitys ja asema harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa käyttäjien näkökulmasta.

Tutkimuksessani tarkastellaan keskusteluryhmien käyttöä ja merkitystä harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Tarkoituksena on tehdä sekä harrastusperustaista tiedonhankintatutkimusta että tutkia keskusteluryhmiä tiedonhankinnan kanavina. Omien mielenkiinnonkohteideni mukaan olen

valinnut tutkimuskohteikseni suomalaisen DVD-elokuvaan keskittyvän ja suomalaisen kissoihin keskittyvän keskusteluryhmän käyttäjät.

Toisessa luvussa tarkastelen tutkimukselleni olennaisia teorioita ja viitekehysjä ja aiheeseeni liittyviä tutkimuksia. Kolmannessa luvussa asetan tutkimukseni tutkimusongelman ja tutkimuskysymykset ja neljännessä luvussa esittelen tutkimukseni tutkimusasetelman ja -aineiston. Viidennessä luvussa paneudun tutkimusaineiston analyysiin asetettujen tutkimuskysymysten pohjalta. Kuudennessa luvussa teen päätelmät saaduista tutkimustuloksista.

2. Tutkimuksen teoreettinen tausta ja aiemman tutkimuksen tarkastelu

2.1 Internetin keskusteluryhmät ja niiden toiminta

Internetin keskustelusovellukset voidaan jakaa karkeasti kahteen kategoriaan: synkronisiin (samanaikaisiin) ja asynkronisiin (eriaikaisiin). Reaaliaikaisiin sovelluksiin kuuluvat IRC (Internet Relay Chat) ja erilaiset chat-sovellukset ja eriaikaisiin voidaan luokitella sähköpostilistat ja keskustelupalstat. Molemmilla sovelluksilla on omaleimaiset piirteensä. Asynkronisissa keskusteluryhmissä jäsenet voivat kommunikoida keskenään heidän tarvitsematta olla paikalla samaan aikaan. Tämä mahdollistaa sen, että ihmiset, joilla on erilainen aikataulu tai jotka asuvat eri aikavyöhykkeiden alueilla, voivat vaihtaa mielipiteitä ja pitää yllä keskustelua. IRC:ssä ja chateissa ihmiset sen sijaan keskustelevat reaaliaikaisesti. (Arpo 2005, 20; Barnes 2003, 35–36; Baym 1998, 43; Kollock & Smith 1999, 5–6.)

Keskustelu tapahtuu keskusteluryhmissä kirjoittamalla, ja ryhmiin voidaan osallistua aktiivisesti ja näkyvästi eli kirjoittamalla ja lähettämällä viestejä tai passiivisesti ja näkymättömästi eli vain lukemalla toisten kirjoittamia viestejä (Savolainen 1999, 13). Yksi ero kasvokkain tapaavien ryhmien ja elektronisten ryhmien välillä on se, että verkkoyhteisöissä voi olla hiljaisia ja tuntemattomia osallistujia. Näitä osallistujia voidaan nimittää lurkkaajiksi eli sivustaseuraajiksi. (Barnes 2001, 42.)

Yleisesti Internetin keskustelusovelluksien parissa muodostuvat verkkoyhteisöt syntyvät jaettujen kiinnostustenkohteiden eivätkä niinkään jaetun asuinpaikan kautta Ihmiset kerääntyvät yhteen keskustelemaan yhtenevistä intresseistä ja tämä luo perustan verkkoyhteisön syntymiselle. (Barnes 2003, 225, 236; Licklider & Taylor 1968, 37–38; Watson 1997, 124; Wellman & Gulia 1999, 172.) Internetin keskusteluryhmien kokoontumiset eroavat tosielämän kokoontumisista kolmella eri tavalla. Ensinnäkin fyysinen sijainti ei vaikuta osallistumiseen. Toiseksi osallistujat eivät näy toisilleen, ja kolmanneksi keskusteluryhmien kokoontumisiin osallistumisen logistiset kulut ja sosiaaliset esteet ovat vähäisiä. Lisäksi joissakin tapauksissa keskusteluryhmät mahdollistavat muutoin liian kalliiksi tulevien yhteishyödykkeiden luomisen ja säilyttämisen. (Kollock & Smith 1996, 119; Sproull & Faraj 1995, 66–67.)

WELL-nimistä keskusteluryhmää tutkineen Marc Smithin (1992) mukaan keskusteluryhmiä yhdessä pitäviä yhteishyödykkeitä (collective goods) on kolmenlaisia: sosiaalinen verkostopääoma,

tietämispääoma ja yhteys (communion). Tietämispääomalla tarkoitetaan sitä, että keskusteluryhmä toimii epätavanomaisen ja muualta löytymättömän tiedon lähteenä ja tietämyksen suodattimena. Keskusteluryhmien käyttäjät seuloivat suuria määriä informaatiota, he voivat olla eri alojen asiantuntijoita ja muut voivat taten turvautua tiettyihin käyttäjiin etsiessään erityistä tietoa. Yhteydellä tarkoitetaan sitä, että yksilö tuntee olevansa osa tiettyä ryhmää ja että hänellä on siihen emotionaalinen side. (Smith 1992.)

Kollockin ja Smithin (1996) mielestä yksi tärkeimmistä keskusteluryhmien takaamista yhteishyödykkeistä on nimenomaan järjestelmä tiedon jakamisen koordinoituihin (Kollock & Smith 1996, 116). Myös Jones (1995) ja Watson (1997) pitävät tiedon jakamista sekä tärkeänä osana keskusteluryhmien syntyä ja kehitystä että niiden yhtenäisyyden perustana. Tiedon jakaminen, joka sitoo verkkoyhteisöjä, ei tässä tapauksessa tarkoita tiedonsiirtoa vaan totunnaista ja rutiinin omaista tiedon jakamista. (Jones 1995, 15; Watson 1997, 115.) Kuitenkin jos verkkoyhteisön aihepiiri on hyvin erikoistunut, jäsenten väliset suhteet voivat olla rajoittuneita ja pintapuolisia ja perustua lähinnä tiedonvälittämiselle (Kling 1996). Internet välineenä tukee tällaisten suhteiden muodostumista, koska keskusteluryhmien jäsenet voivat helposti lähettää kysymyksen ja saada siihen nopeasti vastauksen (Sproull & Faraj 1995, 68–70).

Kuitenkin Internetissä syntyvät heikot siteet ja erikoistuneet suhteet ovat merkityksellisiä ja hyödyllisiä erityisesti tiedon jakamisen ja hankinnan näkökulmasta. Verkkoyhteisöjen jäsenille on omaleimaista, että he jakavat tietoaan, seuraansa tai tukeaan ihmisille, joita tuskin tuntevat tai jotka ovat täysin tuntemattomia. Identifikaation vaikeus ja se, ettei toisen asemaa tai persoonaa tunneta, kannustavat ihmisiä ottamaan yhteyttä verkossa. Ihmiset voivat saada apua ja tukea esimerkiksi herkkäluonteisissa asioissa ilman pelkoa siitä, että heidät tunnistetaan. (Wellman & Gulia 1999, 175–176.)

Ihmisten välisen siteen vahvuus riippuu Granovetterin (1973, 1361) mukaan suhteeseen käytetystä ajan määrästä, emotionaalisesta voimakkuudesta, suhteen intimitetistä ja vastavuoroisuudesta. (Granovetter 1973, 1361). Vahvojen siteiden yhdistämät henkilöt tapaavat usein ja säännöllisesti ja heidän suhteensa on intiimi ja tunneperäinen. Sen sijaan heikolle siteelle perustuva suhde on neutraali ja suhteessa olevat henkilöt tapaavat harvoin ja epäsäännöllisesti. Heikoilla siteillä on taipumusta sitoa ihmisiä eri yhteiskunnallisista ryhmistä (Granovetter 1973, 1376). Kun vahvojen siteiden kautta ei ole mahdollista saada haluttua informaatiota, on todennäköistä, että informaation löytää heikkojen siteiden avulla. Henkilöt, joihin yksilöllä on vahva side, ovat luultavammin sosiaalisesti samanlaisia ja liikkuvat samoissa piireissä, joten on oletettavaa, että heillä on

mahdollisuus saada samaa informaatiota. Sitä vastoin uutta informaatiota yksilöllä on todennäköisemmin mahdollisuus saada heikkojen siteiden kautta, koska niihin liittyvät henkilöt kuuluvat toisiin, monipuolisempiin sosiaalisiin ryhmiin. (Wellman & Gulia 1999, 184; Granovetter 1973, 1371.)

Constant, Sproull & Kiesler (1996) tutkivat toisilleen tuntemattomien työntekijöiden teknisen tiedon vaihtoa laajassa organisatorisessa tietoverkossa. Tutkimuksessa ilmeni, että informaation takaajat antoivat hyödyllisiä neuvoja ja ratkoivat tiedonhankkijoiden informaatio-ongelmia, vaikka heillä ei ollut henkilökohtaista suhdetta tiedonhankkijoihin. Ongelman ratkeamiseen vaikutti suhteiden monipuolisuus ja se, millaisia resursseja informaation takaajien oli mahdollisuus saada. Tutkimuksen mukaan suhteiden määrällä ei sen sijaan ollut positiivista vaikutusta. (Constant, Sproull & Kiesler 1996, 119, 129–131) Voidaan siis olettaa, että tiedonhankinnan kannalta tärkeämpää on se, millaisia henkilöjä tuntee kuin se, kuinka monta henkilöä tuntee (Wellman & Gulia 1999, 176). Myös Baym (1998, 41) huomioinut sen, että verkkoyhteisöt mahdollistavat eri lähteistä saadun tiedon kerääntymisen ja monipuolisempien resurssien saannin.

Verkkoyhteisöissä jaettu informaatio ei hyödytä pelkästään kysymyksen esittäjää vaan tiedon arvo voi moninkertaistua, koska lukematon määrä ihmisiä voi käyttää tai levittää eteenpäin jaettua tietoa (Kollock & Smith 1999, 19). Verkkoyhteisöjen edut koskettavat myös ihmisiä, jotka eivät kuulu yhteisöihin. Keskusteluryhmistä saatetaan hankkia tietoa lähipiiriin kuuluville henkilöille, joilla ei ole Internet-yhteyttä. Lisäksi työnantajat voivat hyötyä työntekijän jäsenyydestä, jos keskusteluryhmästä hankittua tietoa käytetään ja levitetään työpaikalla. (Sproull & Faraj 1995, 75.)

Keskusteluryhmissä tapahtuva tiedonhankinta, josta tehtyjä tutkimuksia tarkastellaan myöhemmin tarkemmin, voi tapahtua kahdella tavalla: joko henkilö voi poiketa keskusteluryhmään hakemaan siellä saatavilla olevaa informaatiota tai hän voi esittää ryhmässä kysymyksen, jos tietoa ei ole muuten löydettävissä. (Watson 1997, 105.) Internetissä haettavassa tiedosta suuri osa tuotetaan tarvittaessa keskusteluryhmissä osallistujien toimesta. Tämä tarkoittaa sitä, että osallistujat jakavat tietoa kysyttäessä (Chen & Gaines 1998, 222).

2.2 Arkielämän tiedonhankinnan teorioita

2.2.1 Savolaisen arkielämän tiedonhankinnan malli

Suurimmalla osalla ihmisistä arkielämä jakautuu työhön ja työn ulkopuoliseen toimintaan. Koska ihmisten toiminta on sidottu esimerkiksi aikataulullisesti työn ja vapaa-ajan vaihteluihin, arkea voidaan pitää toimintaa määrittävänä kontekstina. Myös vapaa-ajan toiminta lukeutuu osaksi arkea, koska sitä määrittävät samalla tavalla säännöt ja tottumukset kuin muutakin arkielämää. (Savolainen 1993, 16–19.)

Kuten arkielämä myös arkielämän tiedonhankinta voidaan jakaa kahteen osaan: ammatilliseen ja ei-ammattilliseen tiedonhankintaan. Arkielämän ei-ammattillisesta tiedonhankinnasta käytetään myös lyhyempää termiä arkielämän tiedonhankinta. (Savolainen 1993, 16–22.) Käytän jatkossa tätä termiä.

Savolainen (1993; 1995b) on tarkastellut arkielämän tiedonhankintaa elämäntavan ja elämäntavan käsitteiden kautta. Savolainen määrittää elämäntavan yksilön tekemien valintojen pohjalta syntyneeksi ”asioiden järjestykseksi”. Asioilla tarkoitetaan erilaisia arkielämän toimintoja, johon kuuluvat esimerkiksi harrastukset ja kodinhoito. Järjestys viittaa siihen, millaiseen järjestykseen yksilö nämä asiat asettaa. Yksilö on valintojen kautta sitoutunut tähän järjestykseen ja pyrkii säilyttämään sen toiminnallaan. Tätä säilyttävää toimintaa voidaan nimittää elämäntavaksi. (Savolainen 1993, 124; Savolainen 1995b, 262–265.)

Aktiiviseen elämäntavantaan kuuluu pragmaattinen ongelmanratkaisu erityisesti niissä tapauksissa, joissa asioiden järjestys on järkkynyt tai sitä uhataan. Ongelmien ratkaiseminen edellyttää vaihtelevasti tiedonhankintaa ja tiedon käyttöä. Tätä tiedonhankintaa määrittävät yksilön elämäntapaan liittyvät intressit, arvot ja asenteet. Arkielämän tiedonhankinta saavuttaa merkityksensä näiden arvojen, asenteiden ja intressien kautta. Useimmissa tapauksissa erilaisten tiedonlähteiden ja -kanavien relevanssia arvioidaan niiden tuttuuden ja tiedonkäytön tilanteissa havaitun tehokkuuden kautta. Koska eri lähteitä ja kanavia pidetään tuttuina tai vieraina nimenomaan tietyn elämäntavan kontekstissa, tiettyjen lähteiden ja kanavien käyttö muuttuu luonnolliseksi tai jopa itsestään selväksi tietynlaisissa ongelmatilanteissa. (Savolainen 1993, 124–125; Savolainen 1995b, 266–267.) Esimerkiksi tietokoneharrastajille keskusteluryhmät voivat tiedonhankintatilanteissa olla luonnollisempi valinta kuin vaikka sukututkijoille.

Elämäntapa ja elämänhallinta määrittävät toisiaan. Niihin molempiin vaikuttavat sekä yksilön arvot, käsitykset että hänen senhetkinen elämäntilanteensa. Yhtä merkittävänä ja olennaisesti tiedonhankinnan mahdollisuuksiin vaikuttavina tekijöinä voidaan pitää yksilön aineellista, sosiaalista ja henkistä pääomaa. Erilaisten pääomien määrä ja jakautuneisuus suhteessa yhteisön muiden jäsenten pääomiin määrittävät elämäntavan ja elämänhallinnan perusedellytyksiä ja olosuhteita. Kuitenkaan elämäntapa ja elämänhallinta eivät yksinään kerro sitä, kuinka yksilö hankkii tietoa tietyissä tilanteissa. Elämäntapa takaa vain yleisen mittarin sille, kuinka luonnollisina ja itsestään selvinä tietyt valinnat tiedonlähteiden ja -kanavien valinta- ja käyttötilanteissa esittäytyvät suhteessa aiempiin valintoihin. Myöskään elämänhallinnan luonne ei yksin kerro, kuinka yksilö hankkii tietoa arjen ongelmatilanteissa; se vain kuvaa yksilön taipumusta toimia yleensä tietyllä tavalla arkielämän ongelmien ratkaisemiseksi. (Savolainen 1993, 128–131; Savolainen 1995b, 267.)

Savolainen (1995a, b) testasi arkielämän tiedonhankinta (ELIS) -malliaan empiirisellä tutkimuksella. Sen keskeisenä tutkimuskysymyksenä oli, kuinka yksilön sosiaaliluokkaperusteinen elämäntapa ja elämänhallinnan luonne määrittävät arkielämän tiedonhankintaa. Elämäntavan käsite operationalisoitiin keskittymällä arkielämän tiedonhankinnan kannalta olennaisimpina pidettyihin tekijöihin: ajankäyttöön (työn ja vapaa-ajan suhde), kulutusmalleihin ja vapaa-ajan harrastuksiin. Empiirinen aineisto kerättiin Tampereella syksyllä 1993 haastatteleamalla kahteen eri sosiaaliluokkaan kuuluvaa ryhmää, työläisiin kuuluvia tehdastyöntekijöitä ja keskiluokkaan kuuluvia opettajia. Haastateltavia oli yhteensä 22, 11 molemmista ryhmistä. (Savolainen 1995a, 180–181 ; Savolainen 1995b, 267–270.)

Tutkimuksessa selvisi, että sosiaaliluokkaan perustuva elämäntapa ja elämänhallinnan tyyli vaikuttivat suhteellisen merkittävästi yksilöiden tiedonhankintaan. Näiden seikkojen vaikutus tiedonhankintaan oli selkeämmin nähtävissä orientoivan eli jokapäiväisten tapahtumien seurantaan liittyvän tiedon kuin praktisen eli arkielämän yksittäisten ongelmien ratkaisemiseen liittyvän tiedon hankinnassa. Elämäntavan ja elämänhallinnan luonteen ei voida kuitenkaan sanoa yksinään selittävän tiedonhankintakäyttäytymistä. Tutkimuksessa ilmeni myös, että erityisesti elämänhallinnan käsitettä pitäisi tarkentaa ja tutkia sen vaikutusta praktisen tiedon hankintaan. Praktisen tiedon hankinnan tarkastelussa pitäisi myös ottaa huomioon tilannekohtaiset seikat kuten tiedonhankinnan synnyttäneen ongelman luonne. (Savolainen 1995a, 202–207; Savolainen 1995b, 281–290.)

2.2.2 Hektorin arkielämän informaatiokäyttötymisen malli

Anders Hektorin (2001) arkielämän informaatiokäyttötymisen malli koostuu kahdeksasta arkielämän projekteihin liittyvästä informaatioaktiviteetista. Näihin aktiviteetteihin, jotka kattavat kaiken arkielämässä tapahtuvan informaatiokäyttötymisen, kuuluu esimerkiksi tiedonhaku ja tiedon jakaminen. Malli pohjautuu aiempaan tutkimukseen ja Hektorin tekemästä kymmenen henkilön tapaustutkimuksesta saatuun aineistoon. Mallin kehittämisen tarkoituksena oli saada aikaan kehys, jossa voidaan tutkia erilaisten informaatiojärjestelmien kuten Internetin käyttöä arkielämän ei-ammattillisessa kontekstissa. (Hektor 2001, 6–11.)

Malli jakautuu neljään pääalueeseen: yksilön sosiaaliseen ja fyysiseen ympäristöön, tietylle yksilölle spesifiin informaatioympäristöön (esimerkiksi yksilön saatavissa olevat tietojärjestelmät), yksilön harjoittamiin informaatioaktiviteetteihin ja aktiviteettien tuloksiin. Mallin mukaan arkielämä koostuu monista erilaisista aktiviteeteista, jotka liittyvät yksityiskohdiltaan eritasoisiin arkielämän yleisiin projekteihin kuten talon maalaamiseen tai puhelimella soittamiseen. Yksilön arkielämän projekteissa esiintyy ongelmallisia tilanteita, jotka voidaan ratkaista joko fyysisillä toimilla tai informaatioaktiviteeteilla. (Hektor 2001, 60–61, 281–285.)

Arkielämän yleisten projektien lisäksi yksilöillä tai yksilöryhmillä kuten harrastajaverkostolla voi olla erityisiä projekteja. Toisin kuin yleiset projektit, jotka ovat yhteisiä kaikille ihmisille, erityiset projektit ovat spesifejä tietylle yksilölle tai yhteisölle. Erityiset projektit voivat olla joko muutosprojekteja (esimerkiksi muuttaminen maalta kaupunkiin) tai toimintaprojekteja. Toimintaprojektit eroavat muutosprojekteista siinä, että niissä tiedonhankinta tähtää harvemmin juuri ilmenneen tiedontarpeen täyttämiseen. Erityisistä toimintaprojekteista Hektor mainitsee esimerkkinä erään haastateltavan amatöörradioharrastuksen. (Hektor 2001, 242–244.)

2.2.3 Vakava vapaa-ajan toiminta

Sekä Savolaisen (1995) että Hektorin arkielämän tiedonhankintamalleissa oli mukana myös vapaa-ajan käsite. Savolaisella (1995) harrastukset ja yksilöiden erilaiset mielenkiinnon kohteet tunnustettiin yhtenä elämäntapaa kuvaavana tekijänä. Hektorilla (2001) vapaa-aika liittyy yhteen arkielämän yleiseen projektiin, virkistykseen ja rentoutumiseen. Hänen määrittelemänsä kahdeksan informaatioaktiviteettia voivat taten esiintyä myös vapaa-ajan projekteissa.

Jenna Hartel on omassa tutkimuksessaan nostanut vapaa-ajan keskeiseksi käsitteeksi ja tutkimuskohteeksi. Hartel (2003) toi artikkelissaan vakavan vapaa-ajan toiminnan käsitteen

informaatiotutkimuksen piiriin tarkoituksenaan saada aikaan tutkimusta vapaa-ajan informaatioon ja tietoon keskittyvistä ulottuvuuksista. Sosiologi Robert A. Stebbins määritteli ensimmäistä kertaa vakavan vapaa-ajan toiminnan käsitteen vuonna 1982. Vakavan vapaa-ajan toiminnan käsite perustuu näkemykselle, ettei vapaa-aika ole luonteeltaan homogeenistä vaan jotkin vapaa-ajan toiminnan muodot ovat erityisen intensiivisiä ja kestäviä. (Hartel 2003, 229–230.) Stebbinsin mukaan käsitteellä vakava vapaa-ajan toiminta tarkoitetaan ”järjestelmällisesti harjoitettua toimintaa, jota osallistujat pitävät niin kiinnostavana ja merkittävänä, että siitä yleensä kehitty heille vapaa-ajan ura, joka keskittyy erityisten taitojen, tietämyksen ja kokemuksen hankkimiseen ja ilmaisemiseen” (Stebbins 2001, 3).

Kaikkea vakavaa vapaa-ajan toimintaa määrittää kuusi erityistä piirrettä: ennakoiva tietämys ja taitojen kartuttaminen, ura, sinnikkään uurastamisen tarve, kestävät hyödyt, vahva yhteisöön samaistuminen ja ainutlaatuinen henkinen ilmapiiri. Ensinnäkin vakavaan vapaa-ajan toimintaan osallistujat näkevät paljon vaivaa hankkiakseen harjoittamaansa toimintaan liittyviä erityisiä taitoja ja tietoja. Tästä johtuen informaatio ja sen ennakoiva hankinta ja käyttö ovat keskeisiä vakavalle vapaa-ajan toiminnalle. Toiseksi asiantuntemuksen ja taitojen hankinta on niin intensiivistä ja kestävä, että se saattaa muistuttaa laadultaan jopa uraa. Tämä vapaa-ajan versio urasta jakautuu viiteen tasoon: alkuun, kehitykseen, vakiintumiseen, säilyttämiseen ja heikkenemiseen. Kolmantena mainittua piirrettä eli sinnikästä uurastamista voi esiintyä esimerkiksi kokin etsiessä ihanteellista reseptiä. Neljäs erityinen piirre on Stebbinsin (2001, 13–15) mukaan se, että vakavalla vapaa-ajan toiminnalla on kymmenen kestävä hyötyä tai henkistä palkintoa, jotka jakaantuvat henkilökohtaisiin ja sosiaalsiin. Esimerkkeinä voidaan mainita itseilmaisuus ja sosiaaliseen kanssakäymiseen liittyvä vetovoima. Viides erityinen piirre eli vakavaan vapaa-ajan toimintaan kuuluva yhteisöön samastuminen voi tulla esiin esimerkiksi yhtenevässä pukeutumistyyliissä. Kuudennella piirteellä eli vakavaan vapaa-ajan toimintaan liittyvällä erityisellä hengellä tarkoitetaan sitä, että toiminta pohjautuu kulttuureihin, joilla on omanlaisensa historia, arvot ja suoritusstandardit. (Hartel 2005, 314; Stebbins 2001, 6–10, 13–15.) Lisäksi toiminnan hengen aineksia ovat yhteiset informaatioresurssit ja jaetut representaatiot kuten diskurssit, sanastot ja luokittelusysteemit (Hartel 2003, 230).

Vakavan vapaa-ajan toiminnan vastakohta on satunnainen ja suunnittelematon vapaa-ajan toiminta (casual leisure). Se tarkoittaa passiivista, heti palkitsevaa ja usein melko lyhytkestoista toimintaa, joka ei vaadi erityistä asiantuntemusta. Esimerkkeinä voidaan mainita ystävien kanssa juttelu, haaveilu ja television katselu. Satunnainen vapaa-ajan toiminta jakautuu kuuteen osaan. Nämä ovat

leikit ja pelit, rentoutuminen, passiivinen viihde, aktiivinen viihde, keskustelu ja aistien stimulaatio (Stebbins 2001, 58–59; Hartel 2003, 230.)

Vakavaa vapaa-ajan toimintaa on kolmea erilaista tyyppiä: amatööriys, vapaaehtoistyö ja harrastukset (Stebbins 2001, 4–5; Hartel 2003, 230). Hartelin (2003) artikkelin painopisteenä on näistä kolmesta tyyppistä harrastukset. Stebbins (2003) määrittelee harrastuksen ”kohtuullisesti kehittyneen ja erikoistuneen vapaa-ajalla tapahtuvan toiminnan järjestelmälliseksi ja kestäväksi harjoittamiseksi” (Stebbins 2003, 228–229). Stebbins (2003, 228–229) jakaa harrastuksien harjoittajat viitteen luokkaan: keräilijöihin, tekijöihin ja näpertelijöihin, toimintaan osallistujiin, urheilijoihin ja pelien pelaajiin ja yleissivistävien aineiden ja taiteenlajien harrastajiin. Näitä luokkia on esitelty tarkemmin taulukossa 1. Luokkien rajat ovat hämääriä ja niissä saattaa esiintyä päällekkäisyyttä (Hartel 2003, 230). Esimerkiksi DVD-elokuvien keräilijä voi myös harrastaa elokuvia eli olla yleissivistävien taiteenlajien harrastaja.

Taulukko 1. Harrastusluokat ja esimerkkejä niistä (Hartel 2003, 231).

Harrastusluokat	Esimerkkejä suosituista harrastustyypeistä
Keräilijät	Erilaisten esineiden kuten postimerkkien, kolikoiden, antiikin, kameroiden ja postikorttien keräily
Tekijät ja näpertelijät	Puutarhan hoito, eläinten kasvattaminen, neulominen, pienoismallien rakentaminen, ruoanlaitto jne.
Toimintaan osallistujat	Lintubongaus, vaeltaminen, vatsatanssi, rullalautailu, sukellus, kalastus, matkustus jne.
Urheilijat ja pelien pelaajat	Shakki, koripallo, golf, korttipelit, uhkapelit, jalkapallo, lautapelit jne.
Yleissivistävien aineiden ja taiteenlajien harrastajat	Tietämyksen kehittäminen sellaisista asioista kuin kielet, politiikka, historia, kulttuurit, runous, musiikki, sukututkimus, ruokakulttuurit jne.

Luokkien nimet kertovat niiden sisällön lukuun ottamatta yleissivistävien aineiden ja taiteenlajien harrastajien luokkaa. Tähän luokkaan kuuluvat harrastajat kehittävät tietämystään erilaisista asioista tietämyksen itsensä vuoksi eivätkä hyödyntääkseen sitä jonkin asian konkreettiseen tekemiseen (Stebbins 2001, 5; Hartel 2003, 230).

2.3. Tiedonhankinta ja informaatiokäyttäytyminen Internetin keskusteluryhmissä

2.3.1 Informaatiokäyttäytymisen muodot Internetin keskusteluryhmissä

Keskusteluryhmissä tietoa välitetään ja jaetaan eri tavoin, ja tarkastelen tässä osiossa kahta näistä välittämisen muodoista tehtyä tutkimusta niiltä osin kuin se on omalle tutkimukselleni relevanttia. Burnettin (2000) tutkimuksessa on tiedonvälittämisen lisäksi käsitelty myös muita keskusteluryhmissä harjoitettuja käyttäytymisen tapoja. Tiedonhankintaan liittyvä ja liittymätön käyttäytyminen eivät ole helposti erotettavissa toisistaan keskusteluryhmissä, joten koen tiedonhankintaan liittymättömien käyttäytymistapojen tarkastelun tukevan tätä tutkimusta.

Bermanin (1996) artikkelissa havainnoitiin sosiaalityöntekijöiden ammatillisen tiedon hankintaa ja välittämistä Internetissä. Tutkimuksessaan Berman tunnisti neljä keskusteluryhmissä ilmenevää vuorovaikutuksen tyyppiä. Ensimmäinen näistä on tiedonsiirto, joka tarkoittaa esimerkiksi tiedottamista vapaista työpaikoista tai uusista artikkeleista. Toisessa tyypissä osallistuja kysyy tietoa tai neuvoja joistakin asioista. Tässä tyypissä on selkeimmin nähtävissä keskusteluryhmän hyödyntäminen tiedonhankintaan. Kolmas tyyppi on jotakin aihepiiriä koskeva keskustelu. Yksi osallistujista nostaa esiin asian, joka johtaa yleisluontoisempaan keskusteluun aiheen ympäriltä. Neljäs tunnistettu vuorovaikutuksen tyyppi on hallinnolliset asiat kuten eroaminen ja liittyminen keskusteluryhmään eikä Berman sisällyttänyt tätä tyyppiä tutkimuksensa analyysiin. (Berman 1996.)

Tutkimuksessa selvisi, että suurin osa keskusteluryhmissä käytävästä vuorovaikutuksesta keskittyy jotakin aihepiiriä koskevaan keskusteluun. Myös kysymyksillä (information request) on tärkeä asema keskusteluryhmissä. Näiden lisäksi keskusteluryhmät toimivat sellaisen tiedon lähteenä, jota ei varsinaisesti ole kysytty. Tätä edustaa tiedonsiirto. Erityisesti on kiinnostavaa mieltä, toimiiko aihepiirejä koskeva keskustelu tiedonlähteenä. (Berman 1996.)

Burnett (2000) on artikkelissaan kehittänyt lähtökohdan mallille virtuaaliyhteisöissä esiintyvistä informaatiokäyttäytymisen tavoista. Typologian tarkoituksena on luoda perusta jatkotutkimukselle siitä, kuinka sosiaalinen vuorovaikutus ja informaation vaihto yhdistyvät virtuaaliyhteisöissä. On mahdollista, että sosiaalisia aktiviteetteja käytetään tiedon vaihtoon virtuaaliympäristöissä ja että tiedon jakaminen itsessään on perustavanlaatuista sosiaalista toimintaa. (Burnett 2000.)

Burnettin (2000) typologiassa positiiviset eli yhteisöä tavalla tai toisella vahvistavat käyttäytymistavat jaetaan kahteen osaan: käyttäytymistapoihin, jotka eivät erityisesti liity tietoon ja käyttäytymistapoihin, jotka liittyvät suoraan joko tiedonhankintaan tai tiedon jakoon muille yhteisön jäsenille. Molemmat käyttäytymismallit voivat liittyä läheisesti tiedon liikkumiseen yhteisössä, mutta ne voidaan erottaa sen perusteella, missä määrin tiedon vaihto eksplisiittisesti motivoi vuorovaikutusta. Tietoon suoraan liittyvissä käyttäytymistavoissa tiedon jakaminen ja hankinta on kaikista merkittävin tekijä. (Burnett 2000.)

Tietoon liittymättömiin käyttäytymistapoihin kuuluvat esimerkiksi leikinlasku, juoruilu, kaikenlaiset pelit ja emotionaalinen tuki. Kuitenkin yhteisöihin tullaan yleisesti sen takia, että niissä on samanhenkisiä ihmisiä ja on mahdollista saada ja jakaa tietoa itseä kiinnostavista asioista. Osa yhteisöissä esiintyvistä käyttäytymistavoista on hyvin passiivisia, mutta toiset käyttäytymistavat ovat aktiivisempia ja niiden avulla yhteisöstä voi kehittyä dynaaminen tiedonjakamisympäristö. Passiivisilla käyttäytymistavoilla voidaan sanoa tarkoittavan sitä, että henkilö löytää tiedon sattumalta olemalla oikeassa paikassa oikeaan aikaan. Erityiset tietosuuntautuneet käyttäytymistavat Burnett (2000) jakaa kolmeen osaan. Ensimmäinen näistä ovat tiedotteet. Tiedotteilla tarkoitetaan sitä, että osallistuja, jolla on tietoa jostakin muita mahdollisesti kiinnostavasta asiasta, ilmoittaa sen muille yhteisön jäsenille. Toinen tapa ovat tiedustelut tai erityiset pyynnöt saada tietoa jostakin asiasta. Tämä tapa jaetaan vielä kolmeen osaan: a) muiden yhteisön jäsenten tekemät tiedustelut, b) yhteisön ulkopuoliset tiedustelut ja c) suoraan yhteisölle suunnatut tiedustelut. Muiden yhteisön jäsenten tekemillä tiedusteluilla tarkoitetaan sitä tilannetta, jossa monella yhteisön jäsenellä on sama tietotarve, mutta vain yksi heistä muotoilee sen kysymykseksi. Saadut vastaukset hyödyttävät samalla kertaa muitakin yhteisön jäseniä. Yhteisön ulkopuolisissa tiedusteluissa tiedonhankkija etsii tietoa yhteisön ulkopuolelta. Syitä tähän voivat olla, ettei hän saa yhteisöstä vastauksia tai että hän pitää yksinkertaisesti parempana etsiä tietoa muualta. Yleensä yhteisön ulkopuoliset tiedustelut jäävät näkymättömiksi yhteisölle, ellei tiedonhankkija itse kerro etsivänsä tietoa muualta. (Burnett 2000.)

Suoraan yhteisölle suunnatut tiedustelut edustavat selvimmin eksplisiittistä yhteisöissä esiintyvää informaatiokäyttämisen tapaa. Tässä tapauksessa tiedontarve esitetään suoraan yhteisölle kysymyksen muodossa. Tällaisesta käytöksestä on pääteltävissä, että osallistujat pitävät yhteisöä itselleen soveltuvana keskusteluareenana ja olettavat saavansa kysymyksiinsä käyttökelpoisia vastauksia. Erityisiin tietosuuntautuneisiin käyttäytymistapoihin kuuluvat vielä ohjatut ryhmäprojektit. Tällaisten projektien tarkoituksena on tukea yhteisön jäsenten kiinnostuksen

kohteita ja tiedontarpeita. Yhteisön jäsenet voivat kehittää juuri oman yhteisönsä jäsenten tarpeita palvelevia tietolähteitä. Esimerkkinä tästä toimivat Usenet-keskusteluryhmien FAQ (usein kysytyt kysymykset) -osiot. (Burnett 2000.)

Kuten voidaan huomata, Bermanin malli ja Burnettin typologia ovat ainakin osittain yhteneväiset. Bermanin tiedonsiirron voidaan sanoa vastaavan Burnettin tiedottamista, Bermanin tiedon tai neuvon kysymisen Burnettin tiedusteluja. Tämän lisäksi heillä oli toisistaan poikkeavia tai tarkempia luokitteluja keskusteluryhmissä tapahtuvalle informaatiokäyttäytymiselle.

2.3.2 Tiedonhankinta Internetin keskusteluryhmissä

Reijo Savolaisen (1999, 2001) Internetin keskusteluryhmien tiedonhankintaa koskevat tutkimukset eroavat Bermanista siinä suhteessa, että hän on tutkinut ei-ammattillista eli vapaa-aikaan liittyvää tiedonhankintaa. Savolaisen (1999) vanhemmassa tutkimuksessa aihetta tarkasteltiin vuonna 1997 tehdyn 23 teemahaastattelun kautta. Haastatteluissa keskusteluryhmien käytön aloitussyiksi mainittiin uusien asioiden oppiminen, pääseminen selville muiden mielipiteistä, palautteen saaminen omista ajatuksista ja mahdollisuus tutustua samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin. Vain parissa haastattelussa käytön aloittamissyiksi mainittiin tiedonhankinnan monipuolistaminen ja niissäkin tarkoitettiin lähinnä työhön liittyvää tiedon etsintää. (Savolainen 1999, 12–16.)

Mihin keskusteluryhmiä sitten käytetään? Savolaisen (1999) tutkimuksen haastateltujen mukaan keskusteluryhmät toimivat sekä viihteen että viestinnän välineinä. Viihdekäyttö yhdistettiin lähinnä synkronisiin keskusteluryhmiin kuten IRC:iin. Näiden käyttötarkoitusten lisäksi keskusteluryhmiä hyödynnettiin usein tiedonhankintaan. Keskusteluryhmissä tietoa hankitaan muilta henkilöiltä eli ne mahdollistavat uudenlaisen tavan käyttää henkilölähteitä. Keskusteluryhmien viestien tavoittama yleisö voi myös olla hyvin laaja. Erityistä on se, että toiminta pohjaa kokonaan vastavuoroisuuteen eikä tiedoista pyydetä maksua. Toisaalta osallistujat eivät aina välttämättä vaivaudu vastaamaan, eivät tiedä vastausta tai antavat väärää vastauksia, koska eivät itsekään ole tarpeeksi asiaan perehtyneitä. (Savolainen 1999, 17–18.)

Haasion (2006) lisensiaatintutkimuksessa keskusteluryhmien käyttöön löydettiin kaksi syytä: harrastukseen tai muuhun mielenkiinnon kohteeseen liittyvä tietoinen tiedonhankinta ongelmatilanteessa ja jonkin itseä kiinnostavan aihealueen (esimerkiksi harrastuksen) keskustelujen

seuraaminen ilman siihen liittyvää konkreettista tiedontarvetilannetta. Haasion (2006) tutkimuksessa ilmeni, ettei keskusteluryhmiä hyödynnetty koskaan puhtaasti viihdetarkoituksessa vaan niiden käyttöön liittyi usein jonkinlainen tiedontarvetilanne. (Haasio 2006, 105.)

Savolaisen (2001) uudempi artikkeli tarkastelee Internetin uutisryhmien mahdollisuuksia ja ongelmia ei-ammattillisen tiedonhankinnan kanavana. Empiirisen tutkimuksen kohteena oli suomalainen kuluttajatietaiheinen uutisryhmä, ja tarkoituksena oli havainnoida, kuinka kyseisessä ryhmässä etsitään ja jaetaan kuluttajatieta. Yli 60 prosenttia tutkimuskohteena olleen keskusteluryhmän viesteistä voitiin luokitella olevan kommentteja tai mielipiteitä edelliseen viestiin. Myös huomattava osa lähetetyistä viesteistä käsitteli joko tiedontarpeita tai tiedonhankintaa. Yhteensä 55 prosentissa viestiketjuista oli huomattavissa vaihtelevassa määrin eksplisiittistä tiedonhankintaa. Yhden tai useamman kysymyksen sisältävät viestit tulkitettiin osoitukseksi tiedontarpeesta. Kuitenkin vain viestit, joissa eksplisiittisesti kysyttiin tietoa, sisällytettiin analyysiin. Tällaisia viestejä oli yhteensä 9,8 prosenttia kokonaismäärästä. Tutkija piti määrää korkeana ja arveli kysymysten yleisyyden johtuvan keskusteluryhmän aiheesta. (Savolainen 2001, 68–69, 78–79.)

Kysymykset keräsivät ryhmässä paljon vastauksia. Yhteensä 23,7 prosenttia viesteistä sisälsi vastauksia tiedonhankintaan. Vastajien näkemykset pohjasivat laaja-alaisesti erinäisiin virallisiin ja epävirallisiin lähteisiin, ja vastaukset perustuivat vahvasti omaan kokemukseen. Useasti viitattiin myös erilaisiin asiantuntijoihin tai asiantuntijaorganisaatioihin. (Savolainen 2001, 81–83.)

Erikoista keskusteluryhmässä esiintyneessä viestinnässä oli se, etteivät tiedonhankkijat antaneet palautetta saamastaan informaatiosta. Neuvoista ei kiitetty julkisesti eikä myöskään kerrottu, kuinka relevantteja ne olivat. Lisäksi tiedonhankkijat eivät kertoneet, olivatko he saamiensa neuvojen avulla onnistuneet ratkaisemaan ongelmansa. Tämänkaltainen käytös on kovin paradoksaalista siinä mielessä, että yksi keskusteluryhmien vahvuuksista on juuri sen vuorovaikutteisuus. Interaktiiviset viestit saattaisivat hyödyttää henkilöitä, joilla on samankaltaisia ongelmia. Ihannetapauksessa keskusteluryhmien tiedonhankinta ja tiedonjako olisi dialogista. Ainakin tiedonhankkijan pitäisi ilmoittaa, onko hänen saamansa tieto tarpeeksi relevanttia vai tarvitseeko hän yksityiskohtaisempaa informaatiota. (Savolainen 2001, 86–87.)

Marianne Wikgrenin (2003) artikkelissa käsiteltiin keskusteluryhmien viittauskäytäntöjä ja terveyteen liittyvän tiedon hankintaa ja jakamista keskusteluryhmissä. Wikgrenin aineisto koostui

kolmestakymmenestä eri terveysaiheisten keskusteluryhmien viestiketjusta, jotka valittiin sillä perusteella, että ketju sisälsi vähintään yhden viittauksen. Erityisesti tutkittiin sitä, mitä lähteitä ryhmissä käytetään, millä tavoin tiedosta keskustellaan ja millä tavoin sitä arvioidaan ja kuinka Internetin keskusteluryhmät toimivat terveysaiheisen tiedon hankinnan kanavina. (Wikgren 2003, 225–228.)

Wikgrenin (2003) tutkimissa ryhmissä viittauskäyttäytyminen oli hyvin ilmeistä ja selvää. Viitatuista lähteistä yli 80 prosenttia oli WWW-lähteitä. Toinen tehty huomio oli se, että lähes 60 prosenttia viittauksista kohdistui lähteisiin, joita voidaan pitää tieteellisinä. Analysoitaessa tiedon ja lähteiden arviointia keskusteluryhmissä huomattiin, että saatuun tietoon suhtauduttiin monesti kiitollisesti, mutta useissa tapauksissa tiedon totuudellisuudesta vaadittiin lisätodisteita tai viitattua lähdettä kritisoitiin ankarasti. Yksi tiedon arvioinnin kohdalla esiin tullut mielenkiintoinen seikka oli se, että myös keskustelijoiden maine vaikutti suuresti siihen, miten heidän jakamaansa tietoonsa suhtauduttiin. Jos keskustelija oli tunnettu epäluotettavan tiedon levittäjänä, jopa tunnetut tieteelliset julkaisut tiedonlähteenä hylättiin sen perusteella. (Wikgren 2003, 229–234.)

Wikgren teki myös huomioita yleisesti keskusteluryhmien toiminnasta, ja toisin kuin Savolaisen (2001) tutkimuksen kohdalla hänen tutkimuksessaan dialogisuus oli vilkasta ja osallistujat näyttivät hyvin halukkailta jakamaan tietämystään toisensa kanssa. Osallistujat näkivät selvästi paljon vaivaa ratkaisevan tiedon levittämisessä esimerkiksi kopioimalla viesteihin artikkeleita, jotka eivät olleet vapaasti kaikkien saatavilla. Monet keskustelijoista myös vaikuttivat tuntevansa toisensa aikaisemmista keskusteluista, minkä perusteella ainakin osaa keskustelijoista voidaan pitää virtuaalisten yhteisöjen aktiivisina jäseninä. Kuitenkin enemmistö osallistui keskusteluun vain yhdellä viestillä. Artikkelin lopuksi Wikgren painotti erityisesti sitä, että terveysaiheiset keskusteluryhmät toimivat paitsi tieteellisen tiedon ja faktojen levittämisen myös merkityksien ja emotionaalisen tuen jakamisen kanavina. (Wikgren 2003, 237–238.)

Harrastuksiin keskittyvissä keskusteluryhmissä tapahtuvaa tiedonhankintaa on tarkastellut Heidi Häivälä (2004), joka tutki pro gradu -tutkielmassaan sitä, miten fanit käyttävät keskusteluryhmiä tiedonhankintaan. Tutkimuksen aineistona oli 437 kahteen Bee Gees -aiheiseen keskusteluryhmään lähetettyä viestiä. Lisäksi Häivälä haastatteli sähköpostitse 13 keskusteluryhmän käyttäjää. Tiedonhankinnallisten viestien osuus (9 %) kokonaismäärästä oli suunnilleen samansuuruinen kuin Savolaisen (2001) ja Wikgrenin (2003) tutkimuksissa. Savolaisen tutkimuksessa näiden viestien

osuus oli 9,8 prosenttia ja Wikgrenin tutkimuksessa 13,5 prosenttia. (Häivälä 2004, 25–27, Savolainen 2001, 78–79; Wikgren 2003, 229.)

Häivälän tutkimuksen mukaan mielipiteiden vaihto, keskustelu ja tiedottaminen olivat keskusteluryhmissä merkittävämmässä asemassa kuin tiedonhankinta. Kuitenkin esitettyihin kysymyksiin yritettiin ainakin vastata ja fanit jakoivat mielellään omaa tietämystään ja auttoivat muita faneja. Suurin osa jaetusta tiedosta perustui fanien omiin kokemuksiin ja tietämykseen. Häivälän mukaan fanit toimivatkin virtuaalisissa yhteisöissä oman alansa asiantuntijoina ja auktoriteetteina. Lähteinä fanit käyttivät pääasiassa lehtiartikkeleita ja kirjoja, mutta myös televisiota, videoita ja DVD-levyjä hyödynnettiin. Tärkeimmäksi tiedonlähteeksi tutkimuksessa nousivat kuitenkin fanien omat kokemukset. (Häivälä 2004, 29–48.)

Lisäksi Häivälän (2004) tutkimuksessa selvisi, etteivät keskusteluryhmät ole parhaita tai tarkoituksenmukaisia lähteitä yksinkertaisiin faktatietokysymyksiin, sillä perustiedot on helpommin löydettävissä Internetistä löytyviltä sivuilta. Hänen tutkimuksessaan keskusteluryhmissä esitetyt kysymykset olivat haastavampia ja vaikeammin vastattavia. (Häivälä 2004, 29.)

2.3.3 Internetin keskusteluryhmissä jaettuun tietoon ja tiedonhankintaan liittyvät ongelmat

Samalla kun Internetin nopeudella ja laajalla levinneisyydellä on etunsa tiedon levittämisessä ja hankinnassa, on samoilla piirteillä myös haittapuolensa. Laura J. Gurak (1999) tarkasteli artikkelissaan kahteen käyttäjien yksityisyyttä uhkaavan tuotteen protestointiin liittyvien keskusteluryhmien retoriikkaa. Tapaukset vahvistivat sen, että Internet mahdollistaa fyysisten rajojen ylittämisen ja samanmielisten ihmisten paikasta ja ajasta riippumattoman kokoontumisen ja toimimisen. Kuitenkin se samalla mahdollistaa myös tietynlaisen ahdasmielisyyden ja virheellisen tiedon levittämisen, koska yhteisön jäsenet saattavat luottaa verkkoyhteisöönsä jopa silmiinpistävien asianvirheiden ilmetessä. (Gurak 1999, 244.)

Gurakin (1999) mukaan verkkoyhteisöt muuttuvat usein itsevalikoiviksi eivätkä niiden jäsenet välttämättä kyseenalaista keskusteluryhmistä hankittua tietoa. Sen sijaan jäsenet uskovat tiettyihin jaettuihin arvoihin vetoaviin viesteihin ja jatkavat niiden levittämistä. Tämän kaltaiset viestit voivat levitä hyvinkin laajalle ilman, että kukaan arvioisi niiden sisältöä kriittisesti. Gurakin kuvailevat esimerkit osoittivat, että viestien muokkaamisen helppous ja niiden levittämisen nopeus eri

keskusteluryhmiin vain lisäsivät virheellisen tiedon määrää, koska viesteihin lisättiin jokaisella uusintalähetyksellä uutta informaatiota. (Gurak 1999, 255.) Usein myös kriittiset ja eriävät mielipiteet jätettiin täysin huomioimatta (Gurak 1999, 259).

Myös Sproull ja Faraj (1995, 75) tuovat esiin sen seikan, että virheellisen ja heikkolaatuisen informaation levittäminen Internetissä on aivan yhtä helppoa kuin korkealaatuisen tiedon levittäminen. Internetin lähetyjärjestelmien ominaisuudet helpottavat kuitenkin väärän tiedon korjaamista (Wellman & Gulia 1999, 175).

Tiedonhankintaa Internetin keskusteluryhmissä voi vaikeuttaa tiedon epäluotettavuuden lisäksi myös se, ettei keskusteluryhmin osallistujilla ole täsmällistä käsitystä muista keskusteluryhmän jäsenistä ja heillä olevista resursseista. Aihepiireiltään laajojen ja kaikille avointen ryhmien käyttäjillä voi olla vain yleisluonteinen käsitys siitä, millaisia henkilöitä ryhmän toimintaan osallistuu ja millaisia tiedontarpeita ryhmä voi täyttää. Tietoisuus ryhmän jäsenistä ja heidän resursseistaan lisääntyy ja täsmentyy, jos keskusteluryhmän jäseneksi pääseminen rajataan esimerkiksi tietyn alan johtaville tutkijoille. (Gaines, Chen & Shaw 1997, 996–997.)

Edellisessä aluvuossa käsitellyssä Savolaisen (2001) tutkimuksessa otettiin esiin se seikka, että erityisesti vapaa-aikaan liittyvissä uutisryhmissä annetut neuvot eivät ole aina yhdenpitäviä. Ristiriitaisista vastauksista ei mahdollisesti ole paljon apua kysyjälle ja hän saattaa pahimmassa tapauksessa lopettaa tiedon etsimisen. Toisaalta hän saattaa yrittää etsiä tietoa jostain muualta. Ristiriitainen tieto ei välttämättä pysäytä tiedonhankintaa mutta se saattaa johtaa tiedon etsimiseen muista, esimerkiksi Internetin ulkopuolisista lähteistä. Ongelmia saattaa aiheuttaa myös se, että kysymyksiin ei vastata tai niihin saadut vastaukset ovat epätäydellisiä. Tällaisissa tapauksissa kysyjä saattaa jatkaa tiedonhankintaansa muista lähteistä saadakseen yksityiskohtaisempaa tietoa. (Savolainen 2001, 84–86.)

3. Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimukseni tarkoituksena on tarkastella Internetin keskusteluryhmien käyttöä ja merkitystä arkielämän ja erityisesti harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Tiedonhankinnalla tarkoitetaan tarkoituksellista ja aktiivista toimintaa tiedostettujen tiedontarpeiden tyydyttämiseksi (Wilson 1999). Tiedonhankinnan määritelmiä on useampia, mutta suurimmassa osassa niistä painotetaan sen olevan tarkoituksellista toimintaa. Tiedonhankinta käsitteenä eroaa informaatiokäyttäytymisestä, johon kuuluu myös passiivinen tiedonhankinta. Tässä tutkimuksessa keskitytään arkielämän ja erityisesti harrastuksiin liittyvään tiedonhankintaan, jonka vastakohtana voidaan pitää ammatillista tiedonhankintaa.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Mitä syitä keskusteluryhmien käyttöön voidaan tunnistaa harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa?
2. Millainen merkitys ja asema keskusteluryhmillä on keskusteluryhmien käyttäjien harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa? Tällä tarkoitetaan muun muassa sitä, mitä muita lähteitä keskusteluryhmien käyttäjät käyttävät ja millaiseen järjestykseen nämä lähteet asetetaan. Merkityksellä viitataan muun muassa siihen, kuinka hyödyllisiksi keskusteluryhmien käyttäjät kokevat keskusteluryhmät; ovatko he saaneet vastauksia ongelmiinsa keskusteluryhmien kautta.
3. Kuinka luotettavana ja paikkansapitävänä käyttäjät pitävät keskusteluryhmistä saamaansa tietoa? Mikä vaikuttaa käyttäjien käsitykseen keskusteluryhmissä jaetun tiedon luotettavuudesta? Tämä kysymys pohjautuu aiempaa tutkimusta tarkastelevassa osiossa esitettyihin oletuksiin, joiden mukaan keskusteluryhmiä käytetään myös väärän ja epäluotettavan tiedon levitykseen.

4. Tutkimusasetelma ja -aineisto

4.1 Tutkimuskohteiden valinta

Aiemmissä keskusteluryhmien tiedonhankintaa kartoittaneissa tutkimuksissa aineistona on yleensä käytetty keskusteluryhmien viestejä. Mielestäni käyttäjien merkityksien ja näkemysten kuuleminen on perusteltua, jos halutaan tietää, millainen merkitys keskusteluryhmillä on käyttäjien tiedonhankinnassa.

Valitsin tutkimuskohteeksi kaksi harrastajaryhmää Stebbinsin (2003) luokituksen kahdesta eri harrastusluokasta voidakseni vertailla näihin harrastuksiin liittyvissä keskusteluryhmissä tapahtuvan tiedonhankinnan eroja ja/tai yhtäläisyyksiä. Toinen ryhmä on DVD-elokuvien keräilijät, jotka voidaan luokitella keräilijöihin, ja toinen on kissaharrastajat, jotka voidaan luokitella tekijöihin ja näpertelijöihin. Valitsin kyseiset ryhmät, koska koin pystyväni tutkimaan minulle jo ennestään tuttuja harrastajaryhmiä syvällisemmin ja perusteellisemmin kuin ryhmiä, joista minulla ei olisi ollut ennakkoon minkäänlaista käsitystä. Kykenen esimerkiksi ymmärtämään paremmin tuttujen harrastuksien käsitteistöä.

Tutkittaviksi keskusteluryhmiksi valitsin yhden DVD-elokuvien keräilijöille suunnatun keskusteluryhmän, DVD Plazan keskustelufoorumin ja yhden kissaharrastajille suunnatun keskusteluryhmän, InCatForum. DVD Plazan keskustelufoorumi on suomenkielinen DVD-elokuvaharrastukseen liittyvä keskusteluryhmä, joka jakautuu 15 eri aihealueeseen. Nämä viisitoista aihealuetta jakautuvat vielä tarkemmin rajatumpiin alapalstoihin, joista yksi on DVD-leffat. InCatForum on suomenkielinen kissa-aiheinen keskusteluryhmä ja se jakautuu seitsemään eri aihealueeseen, jotka myös jakautuvat tarkempiin alapalstoihin. Molemmat keskustelufoorumit voidaan luokitella World Wide Web -keskusteluryhmiksi. Robert Arpo (2005) määrittelee World Wide Web -keskusteluryhmät asynkronisiksi Internetin keskustelupalveluiksi, ”jotka voivat toimia ilman viestien sisältöä kontrolloivaa ylläpitäjää, mutta joiden ylläpito on käytännössä sen URL-osoitteen haltijan tehtävä, jossa ryhmä toimii”. World Wide Web -keskusteluryhmien teknologia perustuu World Wide Webiin ja sen graafisiin käyttöliittymiin. (Arpo 2005, 42.) Käytän jatkossa termiä ”keskusteluryhmä” viitatessani keskusteluryhmiin yleisesti ja termiä ”keskustelufoorumi” vain kahden tutkimuskohteenani olevan keskusteluryhmän yhteydessä. Esimerkiksi DVD Plazan keskustelufoorumin käyttäjille suunnatussa kyselyssä käytin termiä ”keskustelufoorumi”, koska sitä

nimitystä käytetään myös DVD Plazan sivustolla ja uskoin sen olevan käyttäjille termiä ”keskusteluryhmä” tunnetumpi.

Molempia tutkimuskohteina olevia ryhmiä on mahdollista lukea WWW-selaimen kautta. WWW-muotoisessa keskusteluryhmässä viestit yleensä arkistoituvat, joten niissä on mahdollista hankkia informaatiota myös vanhempien viestiä avulla. Kollockin ja Smithin (1999) mukaan WWW-muotoiset keskusteluryhmät luovat intuitiivisemmän ja laajemman kontekstin tekstipohjaiselle keskustelulle, koska niihin on mahdollista liittää sekä kuvia että ääntä. Lisäksi keskusteluihin osallistuminen on helpompaa, koska Internet-selaimen käyttö on useimmille internetin käyttäjille tuttua (Kollock & Smith 1999). Molemmissa keskusteluryhmissä on käytössä myös etsi-toiminto ja sen avulla on esimerkiksi mahdollista tarkistaa, onko aiheesta keskusteltu jo aiemmin ja onko siitä mahdollista löytää tietoa ilman uuden keskustelun aloittamista.

Molemmille ryhmille on laadittu ryhmässä toimimista ja käyttäytymistä ohjaavat säännöt. InCatForumissa säännöissä kehoitetaan esimerkiksi noudattamaan ryhmään kirjoitettaessa Netikettä (InCatForum 2006; Netiketti 2003). InCatForumissa toimivat myös moderaattorit, jotka seuraavat ryhmän toimintaa ja sisältöä ja ”voivat poistaa tai sulkea näitä [kyseiselle keskusteluryhmälle määriteltyjä] sääntöjä vastaan rikkovat kirjoitukset” (InCatForum 2006). DVD Plazan keskustelufoorumilla on englanninkieliset FAQ-ohjeet, jotka jakautuvat kolmeen osaan: käyttäjätietojen ylläpitoon (user maintenance), yleiseen foorumin käyttöön (general forum usage) ja viestien lukemiseen ja lähettämiseen (reading and posting messages) (DVD Plazan keskustelufoorumissa FAQ 2007). InCatForumissa säännöissä annetaan myös tarkempia ohjeita keskusteluryhmään kirjoittamisesta. Ohjeissa kehoitetaan kirjoittamaan viestit oikean aihealueen otsakkeen alle ja antamaan viestille sisältöä kuvaava otsikko. (InCatForum 2006.) Etsi-toiminnolla ja näillä ohjeilla voisi ajatella olevan vaikutuksia keskusteluryhmässä tapahtuvaan tiedonhankintaan.

Valitsin kyseiset keskusteluryhmät tutkimuskohteikseni paitsi niiden aihepiirin takia myös siksi, että ne molemmat ovat aktiivisesti toimivia, julkisia ja helposti saatavilla olevia. DVD Plazan keskustelufoorumissa on yli 30000 rekisteröitynyttä jäsentä, ja InCatForumissa noin 2080. Uskoin runsaan käyttäjämäärän helpottavan riittävän kyselyvastausmäärän saamista.

4.2 Tutkimusmenetelmät

Käytin avointen kysymysten analyysimenetelmänä aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Aineistolähtöinen laadullinen aineiston analyysi voidaan jakaa karkeasti kolmeen vaiheeseen: aineiston redusointiin eli pelkistämiseen, aineiston klusterointiin eli ryhmittämiseen ja abstrahointiin eli teoreettisten käsitteiden luomiseen (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110–111). Koin aineistolähtöisen sisällönanalyysin soveltuvan tämän tutkielman aineiston analyysimetodiksi, koska halusin saada aineistosta esiin vastaukset tutkimuskysymyksiin.

Kävin aineistoa läpi tutkimuskysymys kerrallaan. Tuomen ja Sarajärven (2002) mukaan aineisto pelkistetään siten, että aineistosta karsitaan pois tutkimukselle epäolennainen. Ennen analyysin aloittamista on määritettävä analyysiyksikkö, joka voi olla esimerkiksi yksittäinen sana tai lause. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111–112.) Tässä tutkimuksessa analyysiyksikkönä oli asiakokonaisuus. Asiakokonaisuudella voidaan tarkoittaa sanaa, lausetta tai useamman lauseen katkelmaa. Pyrkiessäni löytämään kysymyksen 10 vastauksista ilmaisuja, joissa tuli esiin syy keskusteluryhmän käyttöön, tulkitsin esimerkiksi lauseen ”Etsin tietoa digiboksistani” (DVD7) praktiseksi tiedonhankinnaksi. Pelkistämävaiheessa etsin aineistossa analyysiyksiköitä, jotka vastaavat tutkimuskysymykseen. Merkitsin analyysiyksiköt aineistoon eri väreillä.

Ryhmittelyvaiheessa aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavuuksia kuvaavia käsitteitä. Samaa asiaa tarkoittavat käsitteet ryhmitellään ja yhdistellään alaluokiksi, jotka nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Tämän jälkeen etsitään samankaltaisuuksia alaluokista ja muodostetaan yläluokkia. Pääluokat saadaan yhdistelemällä yläluokkia. Abstrahoinnissa eli käsitteellistämässä pyritään muodostamaan teoreettisia käsitteitä ja johtopäätöksiä. Käsitteellistämistä jatketaan luokkia yhdistelemällä niin kauan kuin se on mahdollista sisällön näkökulmasta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–115.)

Esimerkiksi etsiessäni kysymyksen 10 vastauksista syitä keskusteluryhmien käyttöön kävin vastauksia läpi niin monta kertaa, että aloin nähdä niissä yhtäläisyyksiä. Muodostin luokat etsimällä saman syyn ilmaiseita asiakokonaisuuksia. Kävin vastaukset uudestaan läpi ja merkitsin samalla kaikki tiettyyn luokkaan kuuluvat ilmaukset tietyllä värillä, esimerkiksi praktisen tiedon hankintaan kuuluvat vihreällä värillä. Yhdistelin luokkia, kunnes niitä oli yhteensä seitsemän. Nämä luokat olivat kiinnostus keskusteluryhmän aihealueisiin, keskustelu ja mielipiteiden vaihto, viihde ja ajankulu, orientoivan tiedon hankinta, praktisen tiedon hankinta, samanhenkisten ihmisten

tapaaminen ja heihin tutustuminen ja tiedon jakaminen ja neuvominen. Laskin vastauksista tiettyyn luokkaan kohdistuvat ilmaisut ja laskin näiden vastauksien osuuden kaikista kysymykseen tulleista vastauksista.

4.3 Tutkimusaineisto

Tutkimuksen aineisto kerättiin web-pohjaisella kyselyllä, joka toteutettiin käyttämällä e-lomakeohjelmalla tehtyä lomaketta (liitteet 2 ja 3). Web-pohjainen kysely voidaan määritellä kyselytyypiksi, joka käyttää web-teknologiaa ja johon voidaan vastata vain web-selaimen kautta (Jansen, Corley & Jansen 2007, 4). Tutkimuksen tekijän näkökulmasta Internet-välitteisellä kyselyllä, johon web-pohjainen kysely kuuluu, on monia hyviä puolia. Internetin kautta toteutettava kysely voi vähentää dramaattisesti sekä aineiston hankintaan käytettyä aikaa että sen taloudellisia kustannuksia. Aineisto esimerkiksi saadaan halutussa ja valmiiksi analysoitavassa muodossa. Lisäksi Internet-kyselyllä voidaan tavoittaa laaja ja monipuolinen vastaajajoukko. (Dillman 2000, 352; Hewson, Yule, Laurent & Vogel 2003, 43; Stanton 1998, 712.)

Myös tutkimukseen osallistujan näkökulmasta Internet-välitteisellä kyselyllä on muutamia etuja tavalliseen kyselyyn verrattuna. Esimerkkinä voidaan mainita se, että osallistujien on mahdollista vastaanottaa, täyttää ja lähettää lomake kotonaan heille sopivaan aikaan. Tällaiset tekijät saattavat nostaa vastaamisastetta esimerkiksi postitse tapahtuviin kyselyihin verrattuna. (Hewson, Yule, Laurent & Vogel 2003, 44.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin web-pohjaista lomakekyselyä sähköpostikyselyn sijasta, koska näin oli mahdollista esimerkiksi taata osallistujien anonymiteetti, mikä voi osaltaan lisätä osallistumishalukkuutta. Lisäksi web-kyselyssä voidaan käyttää rakenteita, jotka eivät ole mahdollisia sähköpostikyselyssä. Vastaamismahdollisuuksia voidaan rajata käyttämällä esimerkiksi monivalintakysymyksiä. Lisäksi tiettyjä kysymyksiä koskevat ohjeet voidaan toteuttaa niiden lähettyville sijoitetuilla pop-up-ikkunoilla. (Dillman 2000, 353–354; Hewson, Yule, Laurent & Vogel 2003, 44; Stanton 1998, 712.)

Tutkimukseen osallistujat rekrytoitiin laittamalla viesti (liite 1) kahteen keskusteluryhmään. Näin voitiin kohdistaa kysely halutulle kohderyhmälle. Yksi mahdollisuus, jota esimerkiksi Claire Hewson ja muut (2003, 82) suosittelee, on sähköpostipyynnön lähettäminen osallistujille. En kuitenkaan toiminut näin, koska halusin osallistumisen olevan vapaaehtoista. Hewson ja muut

(2003, 85) suosittelee myös salasanan käyttöä lomakkeessa, koska sillä tavoin on mahdollista kontrolloida sitä, ketkä kyselyyn vastaavat. Stantonin (1998, 711) mukaan salasanan käyttö voi kuitenkin aiheuttaa vastaajissa epäilyksiä yksityisyyden säilymisestä ja luotettavuudesta, mikä saattaa vähentää vastaamisastetta. (Hewson, Yule, Laurent & Vogel 2003, 85; Stanton 1998, 711.) Itse en käyttänyt salasanaa vaan kaikkien rekrytointiviestin nähneiden tai siitä kuulleiden oli mahdollista osallistua kyselyyn. Halusin vastaamisen olevan mahdollisimman helppoa enkä halunnut aiheuttaa osallistujissa huolia anonymiteetin säilymisestä.

Kyselylomake, jolla aineisto kerättiin, julkaistiin 12.10.2007 ja suljettiin 19.10.2007. Tämän noin yhden viikon pituisena aikana vastauksia saatiin DVD Plazan keskustelufoorumilta 46 ja InCatForumilta 44. Esimerkeissä eri vastaajat on identifioitu koodeilla (esim. DVD1).

5. Aineiston analyysi

5.1 Vastaajien taustatiedot

Taulukko 2. Keskusteluryhmien vastaajien sukupuolijakauma (%)

Sukupuoli	DVD Plaza (n=46)	InCatForum (n=44)
Mies	89	7
Nainen	11	93
Yhteensä	100	100

Taulukossa 2 esitellään vastaajien sukupuolijakaumat. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista 89 prosenttia oli miehiä ja 11 prosenttia naisia. InCatForumilla sukupuolijakauma oli käänteinen eli vastaajista 93 prosenttia oli naisia ja 7 prosenttia miehiä.

Taulukko 3. Keskusteluryhmien vastaajien ikäjakauma (%)

Ikäryhmä	DVD Plaza (n=46)	InCatForum (n=44)
Alle 20-vuotiaat	4	2
20–29-vuotiaat	48	41
30–39-vuotiaat	39	30
40–49-vuotiaat	9	9
50-vuotiaat tai sitä vanhemmat	0	18
Yhteensä	100	100

Taulukosta 3 nähdään, kuinka vastaajien iät jakaantuvat. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista suurin ikäryhmä oli 20–29-vuotiaat (48 %), samoin InCatForumissa vastaajista (41 %). Toiseksi suurin ikäryhmä molempien keskusteluryhmien vastaajista oli 30–39-vuotiaat. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista heitä oli 39 prosenttia ja InCatForumissa 30 prosenttia. Silmiinpistävin ero keskusteluryhmien vastaajien ikäjakaumien välillä oli se, että InCatForumissa vastaajista 18 prosenttia oli 50- tai yli 50-vuotiaita, kun taas DVD Plazan vastaajissa heitä ei ollut ainuttakaan. InCatForumissa vastaajien keski-ikä oli 34 ja DVD Plazan 29 vuotta.

Taulukko 4. Keskusteluryhmien vastaajien asuinpaikkajakauma (%)

Asuinpaikka	DVD Plaza (n=45)	InCatForum (n=44)
Pääkaupunkiseutu	39	27
Yli sadantuhannen asukkaan paikkakunta	20	9
Yli viidenkymmenen tuhannen asukkaan paikkakunta	22	9
Alle viidenkymmenen tuhannen asukkaan paikkakunta	13	55
Luokittelemattomat	6	0
Yhteensä	100	100

Taulukossa 4 on esitelty vastaajien jakaantuminen asuinpaikkakunnittain. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajat olivat 17 eri paikkakunnalta ja InCatForumissa vastaajat 31 eri paikkakunnalta. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajille yleisin asuinpaikka on pääkaupunkiseutu, jossa 39 prosenttia vastaajista asuu. InCatForumissa vastaajista sen sijaan yli puolet (55 %) asuu alle viidenkymmenen tuhannen asukkaan paikkakunnalla. Pääkaupunkiseudulla InCatForumissa vastaajista asuu 27 prosenttia. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista yli sadantuhannen ja yli viidenkymmenen tuhannen asukkaan paikkakunnilla asuu suunnilleen yhtä monta vastaajaa (20 % ja 22 %). Myös InCatForumissa vastaajista suunnilleen sama määrä asuu tämän kokoisilla paikkakunnilla (molemmat 9 %).

Suurimmalla osalla ammattinsa tai koulutusalaansa ilmoittaneella DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista ei ollut suoraan elokuvaan tai DVD-elokuvaan liittyvää ammattia tai koulutusta. Yksi vastaajista ilmoitti opiskelevansa elokuvatutkimusta ja yksi vastaaja ilmoitti käyttävänsä keskustelufoorumia osaksi ammattinsa puolesta. Tekniikkaan liittyvä ammatti tai ala (esimerkiksi insinööri tai diplomi-insinööri) oli jopa 21 vastaajalla. Joidenkin vastaajien ammatin tarkempaa toimenkuvaa on vaikea määrittellä (esimerkkinä myyjä) eikä voida varmuudella sanoa, liittyykö heidän ammattinsa DVD-elokuvaan. Ammattinsa tai koulutusalaansa ilmoittaneista InCatForumissa vastaajista vain kahdella voidaan tulkita olevan kissoihin tai eläimiin liittyvä ammatti tai koulutus. Myös InCatForumissa vastaajista osa oli ilmoittanut ammattinsa tai koulutusalaansa niin epämääräisesti, ettei voida tietää, liittyykö se heidän harrastukseensa. Esimerkiksi yksi kertoi opiskelevansa avoimessa yliopistossa.

Taustatiedot ovat tutkimuksessani kuvaamassa vastaajajoukon ja aineiston hajontaa. Niiden perusteella tiedetään, että vastaajajoukoissa on jonkin verran vaihtelua ja täten tutkimustulosten voidaan mahdollisesti olettaa pätevän myös laajemmalti näiden kahden keskusteluryhmän käyttäjiin, koska ne kertovat taustatekijöiltään vaihtelevan joukon tiedonhankintakäyttäytymisestä. Niitä ei käytetä selittämään tuloksissa ilmenneitä seikkoja eikä niiden riippuvuutta eri tuloksiin tutkita. Tämä on mielestäni perusteltua, koska eri taustatekijäjakaumat eivät ole tasaiset yhden keskustelufoorumin vastaajaryhmän sisällä eivätkä etenkin kahden tarkastellun keskustelufoorumin vastaajaryhmien välillä. Kuten taulukosta 3 nähdään, DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajissa ei ole yhtään yli 50-vuotiasta, mutta InCatForumissa vastaajista heitä on 18 prosenttia. Asuinpaikkajakaumaa tarkastellessa voidaan huomata, että InCatForumissa vastaajista 55 prosenttia asuu alle 50 000 asukkaan paikkakunnilla, mutta että DVD Plazan

keskustelufoorumin vastaajista tämän kokoisilla paikkakunnilla asuvia on vain 13 prosenttia. Taustatekijöiden voidaan lähinnä katsoa kuvaavan näitä kahta harrastajaryhmää ja keskustelufoorumia ja tuovan esiin mahdollisesti sen seikan, että niillä on jotain eroa. Esimerkiksi InCatForumien vastaajien sukupuolijakauma antaa olettaa, että suuri osa kissaharrastajista tai InCatForumien käyttäjistä on naisia.

5.2 Harrastuksen vakavuuden määrittely

InCatForumien vastaajat omistivat keskimäärin neljä kissaa ja he olivat omistaneet kissoja keskimäärin 12 vuotta.

Taulukko 5. KISSAHARRASTUKSEEN LIITTYVIIN TOIMINNAN MUOTOIHIN OSALLISTUMINEN (%)

Toiminnan muoto	Osallistumismäärä prosentteina (n=44)
Kissojen kasvatus	30
Kissayhdistystoimintaan osallistuminen	66
Kissanäyttelyissä käyminen	82

Taulukossa 5 esitellään InCatForumien vastaajien erilaisiin kissaharrastukseen liittyviin toiminnanmuotoihin osallistumista. Vastaajista 30 prosenttia eli melkein kolmasosa oli kissankasvattajia ja he olivat kasvattaneet kissoja keskimäärin seitsemän vuotta. KISSAHARRASTUKSEEN LIITTYVIIN TOIMINNANMUOTOIHIN OSALLISTUMINEN oli hyvin yleistä. Kuusikymmentäkuusi prosenttia vastaajista oli mukana kissayhdistystoiminnassa ja 82 prosenttia kävi näyttelyissä joko näytteilleasettajana tai katsojana.

DVD-elokuvakeräilyn määrittämiseksi on tarpeen katsoa, miten keräily yleisesti määritellään. Belkin (2001, 67) mukaan keräily on yhteenkuuluvien mutta erilaisten, käytöstä poistettujen objektien tai kokemusten aktiivista, valikoivaa ja pitkäjänteistä hankkimista ja omistamista (Belk 2001, 67). Nämä objektit muodostavat kokoelman, joka toimii sekä keräilyn päämääränä että sen määrittelijänä. Keräilijän tavoitteena on kerätä kokoelmastaan puuttuvia objekteja ja kokoelman avulla keräilijä rajaa itselleen tietyn kiinnostavan erityisalueen objektien rajattomasta määrästä. (Pöyhkäri 1996, 12–13.) Vaikka Belkin keräilyn määritelmässä kerättävien objektien sanotaan olevan käytöstä poistettuja, ei käytön hylkääminen kuitenkaan ole ehdotonta keräilyssä. Keräilyssä ei kuitenkaan korosteta esineiden alkuperäistä käyttötarkoitusta eli niiden käyttöarvolla ei ole keräilijälle suurta merkitystä. (Pöyhkäri 1996, 15.)

DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajat omistivat keskimäärin 529 DVD-elokuvaa, ja he hankkivat keskimäärin noin seitsemän DVD-elokuvaa kuukaudessa. Vastaajat olivat keräilleet DVD-elokuvia keskimäärin kuusi vuotta. Näistä arvoista voidaan päätellä, että DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajien keräily on sekä aktiivista että pitkäjänteistä. Jotta voidaan sanoa, onko DVD Plazan keskustelufoorumin käyttäjien keräily myös valikoivaa, pitää katsoa, millaisia tavoitteita vastaajilla on keräilynsä suhteen. Kysymykseen keräilytavoitteista hankkimisperusteitaan tai keräilytavoitteitaan selosti tarkemmin 39 vastaajaa. Neljällä kysymykseen vastanneista ei ollut keräilytavoitteita tai heille ”kävi kaikki”. Moni muukin vastaaja sanoi, ettei heillä ollut varsinaisia tavoitteita, mutta he kertoivat kuitenkin hankkivansa vain tietyt vaatimukset täyttäviä elokuvia.

Taulukko 6. DVD-elokuvien hankkimisperusteet tai keräilytavoitteet (%)

Keräilytavoitteet	Prosenttia vastaajista (n=39)
Omasta mielestä hyvät elokuvat	54
Tiettyjen ohjaajien tuotanto	41
Tiettyjen näyttelijöiden tuotanto	21
Tietyn tyylin tai genren elokuvat	36
Sarjat (TV-sarjat tai elokuvasarjat)	16
Tietynlaiset julkaisut (esim. DVD-boksit)	21

Taulukossa 6 on nähtävissä DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajien DVD-elokuvien hankkimiselle antamia perusteita tai keräilytavoitteita. Suurin osa (54 %) vastaajista ilmoitti hankkivansa omasta mielestään hyviä tai laadukkaita elokuvia tai sellaisia elokuvia, joista he ”uskoivat ennakkotietojen perusteella pitävänsä” (DVD12) eli oma maku näytti toimivan DVD-elokuvakeräilyä eniten määrittävänä seikkana. Lisäksi näistä vastaajista viisi (24 %) oli perustellut omasta mielestään hyvien elokuvien hankkimista sillä, että ”elokuvien pitää kestää katsomista” (DVD20). Toisin kuin yllä olevassa keräilyn määritelmässä DVD-elokuvien keräilyssä kerättävien objektien käyttöarvo näyttää olevan tärkeä eikä objekteja poisteta käytöstä.

Vastaajat ilmoittivat muiksi keräilytavoitteiksi tiettyjen ohjaajien (41 %) tai näyttelijöiden (21 %) tuotannon keräämisen. Yksi vastaajista kuitenkin mainitsi, ettei hänellä kuitenkaan ollut tarvetta kerätä tiettyä ohjaajalta kaikkia elokuvia. Toinen kertoi joidenkin näyttelijöiden elokuvien kiinnostavan, mutta ettei hän ”silti osta huonoja elokuvia heidän vuokseen” (DVD35). Useat vastaajat (36 %) ilmoittivat myös keräävänsä tietyn tyylin (esimerkiksi film noir) tai genren (esimerkiksi piirroselokuvat) elokuvia. Yksi mainittu tavoite oli sarjojen (eli TV- tai elokuvasarjojen) kerääminen. Myös tietynlaisia julkaisuja (esimerkkinä DVD-elokuvaboksit tai erikoisjulkaisut) kerättiin. Tietynlaisten julkaisujen hankkimisen syyksi yksi vastaajista mainitsi

sen, että ”lisämateriaaleilla on suuri merkitys, hyvä leffakin jää usein ostamatta jos siinä ei ole mitään lisäarvoa” (DVD35).

Koska suurin osa vastaajista ilmaisi hankkivansa vain tietyt kriteerit täyttäviä elokuvia, voidaan DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajien keräilyyn nähdä olevan valikoivaa. Itse asiassa se vastaaja, jolle kelpasi ”kaikki” lisäsi, ettei tähän ”kaikeeseen” kuitenkaan kuulunut ”ranskalainen taide-elokuva” (DVD37).

5.3 Keskusteluryhmän käytön aktiivisuus

Taulukko 7. Vastaajien keskusteluryhmissä käyntitiheys prosentteina (%)

Kuinka usein vierailee keskusteluryhmässä?	DVD Plaza (n=46)	InCatForum (n=44)
Päivittäin	76	80
Muutaman kerran viikossa	24	11
Kerran viikossa	0	2
Muutaman kerran kuukaudessa	0	7
Yhteensä	100	100

Vastaajien keskusteluryhmissä käyntitiheydet on esitelty taulukossa 7. Suurin osa molempien keskustelufoorumien vastaajista vieraili keskustelufoorumilla päivittäin. Loppuosa (24 %) DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista kävi myös usein eli muutaman kerran viikossa keskusteluryhmässä. InCatForumissa vastaajien käyntitiheyksissä oli enemmän hajontaa. Yksi vastaaja kävi ryhmässä kerran viikossa ja kolme vastaajaa muutaman kerran kuukaudessa. Se, ettei käyntitiheys jakautunut tasaisemmin eri vaihtoehtojen välille, voi johtua siitä, että rekrytointiviesti oli nähtävissä keskusteluryhmissä ja kysely täytettävissä vain viikon verran. Kyselyyn vastasivat luultavasti kyseisiä keskusteluryhmiä muita aktiivisemmin käyttävät henkilöt.

Taulukko 8. Keskusteluryhmiin kirjoittavien vastaajien osuus (%)

Kirjoitatko viestejä foorumille?	DVD Plaza (n=46)	InCatForum (n=44)
Kyllä	76	86
En	20	14
Tyhjä	4	0
Yhteensä	100	100

Taulukossa 8 nähdään keskusteluryhmiin kirjoittavien vastaajien osuudet. InCatForumissa vastaajista suurin osa (86 %) kirjoittaa viestejä InCatForumissa keskusteluryhmään. Myös DVD Plazan keskustelufoorumille viestejä kirjoittavien vastaajien osuus on suuri (76 %). Pieni ero kirjoittamisaktiivisuudessa ryhmien välillä voi selittyä ryhmien koon perusteella. DVD Plazan

keskustelufoorumilla on huomattavasti enemmän käyttäjiä kuin InCatForumilla, joten keskusteluun osallistumisen kynnyks voi olla suurempi.

5.4 Keskusteluryhmien käytön syitä

Kysymyksellä 10 (liitteet 2 ja 3) haluttiin selvittää sitä, miksi keskusteluryhmissä ylipäättään käydään ja mitä syitä niiden käyttämiselle annetaan.

Taulukko 9. Keskusteluryhmien käytölle annettuja syitä (%)

Miksi käydään?	DVD Plaza (n=44)	InCatForum (n=41)
Kiinnostus keskusteluryhmän aihealueisiin	82	76
Keskustelu ja mielipiteiden vaihto	32	39
Viihde ja ajankulu	11	15
Orientoivan tiedon hankinta	61	46
Praktisen tiedon hankinta	41	61
Samanhenkisten ihmisten tapaaminen ja heihin tutustuminen	2	34
Tiedon jakaminen ja neuvominen	9	21

Taulukossa 9 on nähtävissä keskusteluryhmien käytölle annettuja syitä. Molempien ryhmien kohdalla yleisin syy käymiseen oli kiinnostus keskusteluryhmien aiheisiin. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista 82 prosenttia ja InCatForumista vastaajista 76 prosenttia mainitsi jonkin keskusteluryhmän aiheen vastauksessaan. Tämä syy tulee esiin esimerkiksi tässä InCatForumista käyttäjän vastauksessa: ”Ihan vain kissakiinnostuksesta (:” (IC15) ja tässä DVD Plazan keskustelufoorumista käyttäjän: ”Plazalla keskustelua monista aiheista, jotka itseä kiinnostaa...” (DVD2).

Molempien keskusteluryhmien käytön syyksi ilmoitettiin myös keskustelun käyminen ja mielipiteiden vaihto muiden keskustelufoorumista käyttäjien kanssa. DVD Plazan keskustelufoorumista käyttäjistä tämän syyn toi esiin 32 prosenttia ja InCatForumista käyttäjistä 39 prosenttia. Yksi DVD Plazan keskustelufoorumista vastaaja ilmaisi asian näin: ”Käyn keskustelufoorumilla keskustelemassa muiden kanssa.” (DVD41). Keskusteluryhmää käytetään myös ajankuluksi ja viihtymiseen. Tämä syy oli nähtävissä 11 prosentissa DVD Plazan keskustelufoorumista puolelta tulleissa vastauksissa ja 15 prosentissa InCatForumista puolelta tulleissa vastauksissa. Yhden DVD Plazan keskustelufoorumista käyttäjän mukaan ”... foorumien käyttö mukavaa ajanvietettä.” (DVD35) ja eräs InCatForumista käyttäjä kertoi, että ” ... luen palstaa omaksi ilokseni” (IC9).

Vastauksista voitiin löytää yhdeksi käytön syyksi myös tiedonhankinta, joka tuli esiin 77 prosentissa DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajien vastauksista ja 80 prosentissa InCatForumien vastauksista. Vastauksien analyysissä tämä ilmennyt tiedonhankinta voitiin jakaa kahteen osaan: orientoivan ja praktisen tiedon hankintaan. Praktisen tiedon hankinnalla tarkoitetaan tiedonhankintaa, jolla pyritään tietyn ongelman ratkaisemiseen. Jos tietoa hankitaan yleisen mielenkiinnon vuoksi esimerkiksi seurattaessa päivittäisiä tapahtumia, kyseessä on orientoivan tiedon hankinta. Se palvelee pitemmän aikavälin tarpeita ja voi liittyä muun muassa harrastuksiin. Osa orientoivasta tiedonhankinnasta voi olla suhteellisen vakiintunutta. Todellisissa tiedonhankinnan tapahtumissa orientoivan ja praktisen tiedon hankinnan raja voi olla jokseenkin epäselvä tai häilyvä ja ne voivat olla yhteen kietoutuneita. (Haasio & Savolainen 2004, 30; Savolainen 1995, 272–273.)

DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajien vastauksista 61 prosentissa keskusteluryhmän käytön syyksi voitiin nähdä orientoivan tiedon hankinta. Tässä on yksi esimerkki tällaisesta vastauksesta: ”Pysyäkseeni selvillä tarjouksista ja itseäni kiinnostavista julkaisuista.” (DVD26). Praktiseen tiedonhankintaan DVD Plazan keskustelufoorumia käytti 41 prosenttia vastanneista, joista eräs esitti käyttönsä syyn näin: ”Etsin tietoa digiboksistani” (DVD7). Monissa vastauksissa tuli esiin keskustelufoorumien käyttö sekä orientoivan että praktisen tiedon hankintaan: ”Etsin tietoa uusista laitteista, uusista levyistä, tarjouksista, ylipäänsä katson mitkä asiat ovat pinnalla”. (DVD20). Kuten viimeiseksi mainitusta esimerkistä voidaan huomata, orientoivan ja praktisen tiedon hankinnan erottaminen analyysissä on vaikeaa ja niiden välinen raja on hyvin häilyvä. Tässä tutkimuksessa praktiseksi tiedonhankinnaksi tulkittiin se, että vastaaja ilmaisi etsivänsä tietoa tietystä aiheesta tai voitiin tulkita, että hänellä on erityinen tiedontarve.

InCatForumien vastaajista 46 prosenttia käytti keskustelufoorumia orientoivaan tiedonhankintaan. Eräs heistä ilmaisi sen näin: ”Kuullakseni mitä uutta on kissarintamalla tapahtunut. Esim sairauksia, kasvatusta ja näyttelyitä koskevia uusia sääntöjä...” (IC22). Praktiseen tiedonhankintaan keskustelufoorumia käytti jopa 61 prosenttia eli praktinen tiedonhankinta on InCatin keskusteluryhmässä huomattavasti yleisempää kuin DVD Plazan keskusteluryhmässä. Tässä esimerkkivastauksessa voidaan nähdä foorumin käyttö praktiseen tiedonhankintaan: ”Kysellekseni kiissaani koskevia neuvoja ja etsiäkseni palstoilta vastauksia esim käytöshäiriöt, sairauden oireet, ruokinta...Etsin esin periytymistä koskevaa tietoa ja eri aiheisiin liittyviä linkkejä, joita muut foorumille laittavat.”. (IC22). Eron keskusteluryhmien käytössä praktisen tiedonhankintaan DVD

Plazan keskustelufoorumien ja InCatForumien vastaajien välillä voidaan olettaa johtuvan harrastuksien erilaisista luonteista. Kissaharrastuksessa saattaa esiintyä enemmän ongelmatilanteita.

Keskusteluryhmiä voidaan olettaa käytettävän samanhenkisten ihmisten kokoontumispaikkana ja mielipiteiden vaihdon foorumina, mutta DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajista vain kaksi prosenttia ilmoitti tämän syyksi. Sen sijaan InCatForumien vastaajista 34 prosenttia kertoi käyttävänsä keskusteluryhmää tavataksaan samoista asioista kiinnostuneita ja samanhenkisiä ihmisiä ja vaihtaakseen kuulumisia tuttujen kissaharrastajien kanssa. Esimerkiksi tässä vastauksessa on ilmaistu keskusteluryhmän sosiaalinen käyttö: ”kiva 'tavata' tuttavilla. Tätä kautta myös saanut ihan uusia ystäviä, joihin pitää yhteyttä muutakin kautta”. (IC2). Myös InCatForumien keskusteluryhmän käyttö tuen saamiseen vaikeissa tilanteissa laskettiin tähän kategoriaan.

Osa vastaajista käyttää keskusteluryhmää myös jakaakseen tietoa ja neuvoakseen muita. DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajista tällaisia henkilöitä oli vain yhdeksän prosenttia. InCatForumien vastaajista heitä oli sen sijaan niinkin paljon kuin 21 prosenttia. Yksi heistä kertoi syyksi sen, että ”siellä voi jakaa tietoaan sitä tarvitseville...”. (IC14) ja toinen, että ” Haluan myös...neuvoa muita”. (IC29).

5.5 Keskusteluryhmien käyttö harrastuksiin liittyvissä tilanteissa

Kysymyksessä 14 tiedusteltiin, millaisissa harrastuksiin liittyvissä tilanteissa keskusteluryhmiä hyödynnetään. Kysymykseen tuli etenkin DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajien puolelta samanlaisia vastauksia kuin kysymykseen 10. Kysymyksen muotoilu myös osoittautui moniselitteiseksi, ja vastaukset olivat kahden tyyppisiä. Joko oli kerrottu, että keskustelufoorumia käytetään esimerkiksi etsittäessä tietoa näyttelysäännöistä tai kerrottu, että sitä käytetään näyttelyasioiden tiimoilta. Jälkimmäisestä vastauksesta ei voida tietää, käytetäänkö foorumia esimerkiksi näyttelysääntöjen selvittämiseen vai näyttelytulosten seuraamiseen.

Taulukko 10. InCatForumien käyttö kissaharrastukseen liittyvissä tilanteissa (%)

Millaisissa harrastukseen liittyvissä tilanteissa käytetään?	InCatForum (n=42)
Praktista tiedonhankintaa vaativissa	57
Kaikissa tai lähes kaikissa tilanteissa	21
Kanssakäyminen samanhenkisten ihmisten kanssa	10
Muiden kokemusten kuuleminen tai omien kokemusten vertaileminen	10
Kissan pitoon liittyvät asiat (esim. käyttäytyminen, terveys ja ruokinta)	64
Kissanäyttelyihin liittyvät asiat	45
Kissankasvatus	17
Kissatuotteet (esim. kissanhiekkavertailut)	12
Kissayhdistystoiminta	7
Kissarodut	7

Taulukossa 10 on nähtävissä, millaisissa kissaharrastukseen liittyvissä tilanteissa InCatForumia käytetään. Vastauksista 57 prosentissa voitiin nähdä InCatForumien käyttöä praktista tiedonhankintaa vaativissa tilanteissa kuten silloin, kun käyttäjä kohtaa ongelman tai haluaa vastauksen kysymykseensä. Eräs vastaaja ilmaisi käyttävänsä InCatForumia silloin, ”(j)os on jotain kysyttävää esim kissanäyttelyistä, kissan käyttäytymisestä, ruokinnasta yms.”(IC19). Monista vastauksista ei voitu kuitenkaan nähdä näin selkeästi käyttöä praktiseen tiedonhankintaan vaan käyttäjä oli saattanut esimerkiksi sanoa käyttävänsä InCatForumia: ”(n)äyttelyasioissa, kissan ravinto- ja terveysasioissa.”(IC15). InCatForumien käyttö harrastukseen liittyvissä orientoivissa tiedonhankinnan tilanteissa ei tullut eksplisiittisesti esiin laisinkaan.

Kaikissa tai lähes kaikissa kissaharrastukseen liittyvissä tilanteissa keskustelufoorumia ilmoitti käyttävänsä 21 prosenttia vastaajista. Kymmenen prosenttia vastaajista kertoi käyttävänsä foorumia kanssakäymiseen toisien harrastajien kanssa, ja kymmenen prosenttia mainitsi käyttävänsä foorumia saadakseen kuulla muiden kokemuksia tai halutessaan verrata omia kokemuksiaan muiden kanssa.

Taulukossa 10 nähtävät kuusi viimeistä kategoriaa näyttävät tarkemmin, millaisissa kissaharrastukseen kuuluvissa eri tilanteissa InCatForumien puoleen käännetään. Yli puolet eli 64 prosenttia vastaajista käytti keskustelufoorumia kissan pitoon, esimerkiksi terveyteen, käyttäytymiseen ja ruokintaan, liittyvissä tilanteissa. Esimerkiksi eräs vastaaja kertoi käyttävänsä foorumia ”kissan terveydentiloihin ja henkiseen maailmaan liittyvissä asioissa” (IC14). Kissanäyttelyjen tiimoilta foorumien puoleen kääntyi 45 prosenttia vastaajista. Foorumia käytettiin näyttelytietojen saamiseen tai ylipäätään näyttelytoimintaan tutustumiseen: ”(n)äyttelyjuttuihin haen sieltä eniten apua koska olen näyttelyharrastuksessa vielä ihan keltanokka.” (IC27).

Kasvatukseen liittyvissä tilanteissa keskustelufoorumia käytti 17 prosenttia, esimerkkinä yhden kasvattajan vastaus: ”(k)okemusten vertailu toisten kasvattajien kanssa, esim. pentujen kehityksessä... ”(IC40). Vastaajista 12 prosentille InCatForum oli väylä saada tietoa ja muiden käyttäjien mielipiteitä erinäisistä kissatuotteista. Haluttiin vertailla tuotteita ennen niiden hankkimista. Seitsemän prosenttia käytti foorumia yhdistysasioiden tiimoilta, ja seitsemän prosenttia eri kissarotuihin liittyvissä asioissa, esimerkiksi tuodakseen esille jotain rotua.

Taulukko 11. DVD Plazan keskustelufoorumien käyttö DVD-elokuvien keräilyyn liittyvissä tilanteissa (%)

Millaisissa harrastukseen liittyvissä tilanteissa käytetään?	DVD Plaza (n=44)
Praktista tiedonhankintaa vaativissa	64
Kaikissa tai lähes kaikissa tilanteissa	7
Muiden kokemusten tai näkemysten kuuleminen	16
DVD-julkaisut (esim. laatu ja tekniset tiedot)	70
Tarjoukset ja ostopaikat	39
Uutuustuotteet	18
Elokuvat	18
Laitteet (esim. kotiteatterilaitteistot)	16

Taulukossa 11 on tuotu esiin niitä DVD-elokuvien keräilyyn liittyviä tilanteita, joissa DVD Plazan keskustelufoorumia käytetään. Kuudessakymmenessä neljässä prosentissa vastauksista voitiin nähdä DVD Plazan keskustelufoorumien käyttö DVD-elokuvien keräilyharrastukseen liittyvissä praktista tiedonhankintaa vaativissa tilanteissa. Tällainen käyttötapa ilmenee tässä vastauksessa: ” (e)tsiessä tietoja julkaisuiden sekä elokuvien laadusta.”(DVD12). Kuten InCatForumien vastaajien kohdalla lähes kukaan DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajista ei ilmaissut eksplisiittisesti käyttävänsä foorumia harrastukseen liittyvissä orientoivissa tiedonhankinnan tilanteissa. Yhdessä vastauksessa tämä tulee kuitenkin selvästi esiin: ” Pysyäkseen selvillä tarjouksista ja itseäni kiinnostavista julkaisuista.”(DVD26). Esimerkiksi tarjousketjujen lukemisen voitaisiin olettaa olevan suurimmaksi osaksi orientoivaa tiedonhankintaa, mutta tätä ei voida kuitenkaan vastauksista varmuudella nähdä.

Seitsemän prosenttia vastanneista ilmoitti käyttävänsä foorumia kaikissa tai lähes kaikissa DVD-elokuvaharrastukseen liittyvissä tilanteissa. Kaksi vastaajaa ilmoitti, ettei käytä foorumia juuri missään harrastukseen liittyvässä tilanteessa. Muiden kokemuksia tai näkemyksiä halusi kuulla 16 prosenttia vastanneista. Esimerkiksi yhden vastaajan mielestä ”(k)äytännön kokemukset esim. elokuvien eri julkaisusta ovat erittäin hyödyllisiä harkitessa kannattaako jotain levyä ostaa... ”(DVD35).

Taulukon 11 viidestä viimeisestä kategoriasta selviää tarkemmin, millaisissa DVD-elokuvien keräilyyn liittyvissä tilanteissa DVD Plazan keskustelufoorumia käytetään. Suuri osa vastaajista eli 70 prosenttia käytti DVD Plazan keskustelufoorumia saadakseen tietoa ja mielipiteitä DVD-elokuvajulkaisuiden laadusta ja muista teknisistä aspekteista. Tällaista tietoa hankitaan erityisesti ennen ostopäätöksiä tekemistä, koska halutaan hankkia jostain elokuvasta paras markkinoilla oleva julkaisu. Esimerkiksi yksi käyttäjä ilmaisi tämän asian näin: ”Ennen jonkin tietyn DVD:n ostoa etsin mm. kokemuksia DVD-julkaisun laadusta, esim. ilmeneekö vikoja, puutteita tai onko julkaisun kuvassa, äänessä tai muussa toteutuksessa jotain pielessä. Tietysti tulee tehtyä heräteostoksiakin ja on hyvä, jos on edellämaituista asioista jo jotain tietoa entuudestaan.” (DVD24).

DVD Plazan keskustelufoorumi toimi 39 prosentille tarjous- ja ostopaikkatiedon lähteenä. Kahdeksantoista prosenttia käytti foorumia hankkiakseen tietoa uusista DVD-elokuvakeräilyyn liittyvistä tuotteista. Elokuvatietouden hankkimiseen ja vaihtamiseen foorumia käytti myös 18 prosenttia vastanneista. Laitteistoihin liittyviin asioihin foorumia hyödynsi 16 prosenttia vastaajista.

5.6 Keskusteluryhmien hyödyllisyys ja syitä niiden käyttöön harrastuksiin liittyvissä praktisen tiedon hankinnan tilanteissa

DVD Plazan keskustelufoorumia käytti praktiseen tiedonhankintaan 41 prosenttia vastanneista, ja InCatForumia 61 prosenttia vastanneista. Tässä osassa tarkastellaan sitä, miten hyödyllisinä keskusteluryhmiä voidaan pitää praktisen tiedonhankinnan tilanteissa ja miksi keskusteluryhmiä käytetään praktiseen tiedonhankintaan.

Pyydettäessä vastaajia kertomaan esimerkin praktisen tiedon hankinnan tilanteesta, jossa he olivat kääntyneet keskusteluryhmän puoleen, InCatForumista vastaajista 28 ja DVD Plazan keskustelufoorumista vastaajista 26 mainitsi yksittäisen esimerkkitalanteen. Kahdenkymmenen kahdeksan vastaajan lisäksi seitsemän vastaajaa InCatForumista puolelta luetteli enemmän kuin yhden esimerkkitalanteen.

Taulukko 12. Keskusteluryhmien hyödyllisyys praktisessa tiedonhankinnassa (%)

Keskusteluryhmien hyödyllisyys praktisessa tiedonhankinnassa	InCatForum (n=28)	DVD Plaza (n=26)
Oli saanut vastauksen	79	77
Oli saanut apua tai hyötynyt keskusteluryhmästä	21	8
Ei ollut saanut vastausta	0	15

Taulukossa 12 näytetään, kuinka suuri osa vastaajista oli saanut tai ei ollut saanut vastausta kuvailemaansa yksittäiseen ongelmatilanteeseensa keskusteluryhmästä. Lisäksi siinä kerrotaan, kuinka monta vastaajaa oli hyötynyt keskusteluryhmästä jollakin tavalla. Osuudet on laskettu vain yhden esimerkkitalanteen kertoneiden vastaajien vastauksista. InCatForumissa vastaajista vastauksen ilmaisi saaneensa 79 prosenttia ja DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista 77 prosenttia. Loput InCatForumissa vastaajista kertoivat saaneensa jonkinlaisen vastauksen tai apua ongelmaansa. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista 15 prosenttia eli neljä vastaajaa ei ollut saanut vastausta keskusteluryhmästä, mutta heistä 50 prosenttia eli kaksi vastaajaa kertoi kuitenkin, että DVD Plazasta oli ollut hyötyä vastauksen saamisessa. DVD Plazan keskustelufoorumilta oli esimerkiksi löytynyt linkki WWW-sivulle, josta vastaus löytyi. Kaksi DVD Plazan vastaajaa oli vastannut tavalla, josta ei voinut tietää, olivatko he saaneet vastauksen juuri kuvailemaansa tilanteeseen eikä heitä ole laskettu taulukossa nähtäviin määriin.

InCatForumissa seitsemästä enemmän kuin yhden tilanteen kertoneista vastaajista 71 prosentti kertoi saaneensa vastauksen usein tai joihinkin kysymyksiinsä ja 29 prosenttia kertoi saaneensa vastauksen. 2 niistä vastaajasta, jotka eivät olleet saaneet aina vastausta, kertoivat kuitenkin, että InCatin keskustelufoorumista oli aina ollut jotain hyötyä tai apua.

Taulukko 13. Syitä keskusteluryhmien käyttöön praktisessa tiedonhankinnassa (%)

Miksi käytetään praktiseen tiedonhankintaan?	DVD Plaza (n=36)	InCatForum (n=37)
Ennako-oletus vastauksen saamisesta	53	51
Alan harrastajien asiantuntevuus	19	54
Nopeus	17	22
Helppous	14	11
Käytännön tiedon saaminen ja muiden kokemusten kuuleminen	8	27
Erilaisten mielipiteiden ja näkemysten kuuleminen	11	14
Tietoa ei saanut muualta tai se foorumilla parempaa yms.	6	16
Käyttäjäkunnan laajuus	11	27

Taulukkoon 13 on luokiteltu syitä keskusteluryhmien käyttöön praktisessa tiedonhankinnassa. Noin puolet molempien keskusteluryhmien vastaajista kertoi käyttävänsä ryhmää tiedonhankintaan, koska he olettivat tai tiesivät saavansa sieltä vastauksen. Näin kysymykseen vastasi yksi InCatForumien käyttäjä: ”aina on joku, joka osaa neuvoa ja antaa vinkkiä” (IC30). Tähän oletukseen vastauksen saamisesta vaikutti muun muassa se, että foorumeilla käy paljon ihmisiä. Kuten DVD Plazan keskusteluforumien vastaaja asian ilmaisee: ”...noin laajaan käyttäjäkuntaan mahtuu varmasti joku, joka osaa auttaa” (DVD16).

DVD Plazan keskusteluforumien vastajista 19 % haki tietoa foorumilta, koska siellä oli asiantuntevia ja (vastaajan kanssa) samaa ”asiaa” harrastavia ihmisiä. InCatForumien vastaajista tämän nimesi syyksi yli puolet eli 54 prosenttia. Koettiin, että foorumilla käy kokeneita pitkän linjan kissaharrastajia. Kuten yksi vastaajista kuvailee: ”(s)iellä on asiantuntevia, vaikkakaan ei ammatti-ihmisiä, mutta pitkään harrastaneita joihin voi luottaa.” (IC29).

Vastauksen saamisen nopeus ja tiedonhankinnan helppous foorumilta olivat yksiä syitä, joiden takia ongelmatilanteessa käännyttiin juuri keskusteluforumien puoleen. Yksi DVD Plazan keskusteluforumien vastaajista vastasi yksinkertaisesti käyttävänsä foorumia tiedonhankintaan, koska se on ”(h)elppo ja nopea tapa” (DVD18).

Kaksikymmentäseitsemän prosenttia InCatForumien vastaajista käytti foorumia saadakseen kuulla muiden kokemuksia esimerkiksi vastaavanlaisista ongelmatilanteista. Kysymykseen vastattiin esimerkiksi näin: ”(h)alusin vinkkejä, mitä ihmiset ovat itse tehneet vastaavanlaisen ongelman kanssa.” (IC28). DVD Plazan keskusteluforumien vastaajista kahdeksan prosenttia haki foorumilta kokemuspohjaista käytännön tietoa. Erään DVD Plazan keskusteluforumien vastaajan mielestä ”(f)oorumilla paljon käytännön tietoutta jota ei mistään julkaisuista (painetuista tai nettijulkaisuista) löydy.” (DVD9).

Käytännön tiedon saamisen ja kokemusten kuulemisen lisäksi myös se, että keskusteluryhmässä saattoi kuulla monien eri henkilöiden näkemyksiä ja mielipiteitä, oli yksi syy hakea tietoa nimenomaan keskusteluryhmästä. Tämä syy ilmeni 11 prosentissa DVD Plazan keskusteluforumien vastaajien ja 14 prosentissa InCatForumien vastaajien vastauksissa. Yksi DVD Plazan keskusteluforumien vastaaja kertoi, että foorumilta ”saadaan useamman ihmisen näkemys asiasta” (DVD43) ja myös InCatForumien käyttäjä sanoi, että sieltä ”(s)aa monipuolisesti eri ihmisten vastauksia...” (IC22).

Tietoa haettiin keskusteluryhmästä myös siksi, ettei sitä saanut muualta tai koska ryhmästä saatavaa tietoa pidettiin parempana tai luotettavampana. Yksi InCatForumissa vastaajista oli kääntynyt keskustelufoorumissa puoleen ongelmatilanteessa, ”koska kukaan ystäväistäni ei ole ollut samaisessa tilanteessa ja eläinlääkärinkään ei osannut neuvoa puhelimitse.” (IC14). DVD Plazan keskustelufoorumissa vastaajat kertoivat, että ”(m)ualla (mm. verkkokaupoissa) tiedot epävarmempia...” (DVD20) ja että ”DVD-julkaisuiden kansiteksteihin ei aina voi luottaa...”(DVD22).

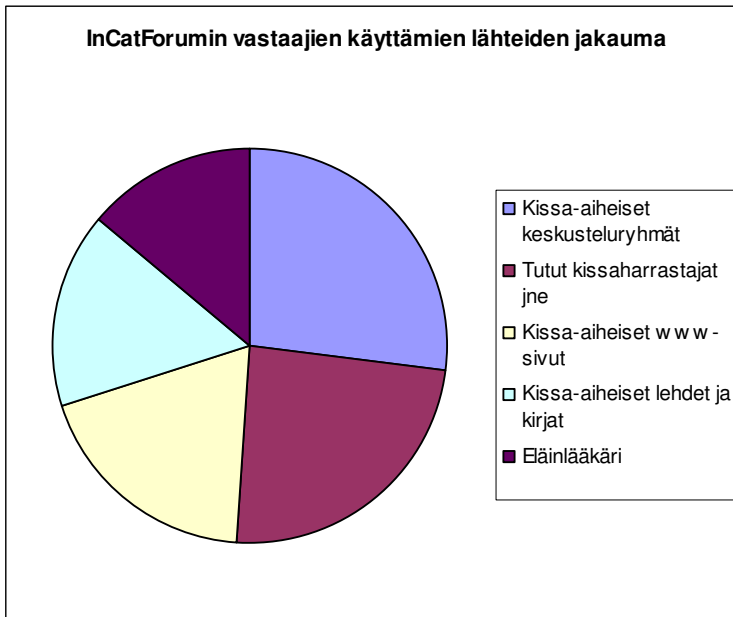
5.7 Keskusteluryhmien asema harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa

Kysymyksessä 9 (liitteet 2 ja 3) vastaajien piti laittaa käyttämiään lähteitä tärkeysjärjestykseen. Kaksi InCatForumissa vastaajaa oli laittanut yhdelle sijalle monta lähdettä, esimerkiksi merkinnyt ensimmäiselle sijalle kaikki muut paitsi kissa-aiheiset lehdet ja kirjat. En kuitenkaan hylännyt näitä vastauksia, vaikka ne näin pienessä aineistossa mahdollisesti vinouttavat tuloksia. Kissaharrastajat olivat nimenneet muita lähteitä niin vähän, että niiden prosenttiosuudeksi olisi tullut vain puoli prosenttia, joten jätin ne pois. DVD Plazan keskustelufoorumissa vastaajista kolme oli nimennyt muita lähteitä mutta ei ollut merkinnyt niitä järjestysnumeroilla. Yksi DVD Plazan keskustelufoorumissa vastaaja oli numeroinut muita lähteitä mutta ei ollut ilmoittanut, mitä ne ovat.

Vastaukset analysoitiin niin, että pisteytettiin vastaajien lähteille antamat sijat: 1. sija 5 pistettä, 2. sija 4 pistettä, 3. sija 3 pistettä, 4. sija 2 pistettä, 5. sija 1 piste ja 6. sija ½ pistettä. Laskettiin lähteen saamat pisteet yhteen ja lopuksi kaikkien lähteiden saamat pisteet yhteen. Laskettiin jakaumat suhteuttamalla tietyn lähteen saama pistemäärä kaikkien lähteiden yhteispistemäärään.

Taulukko 14. InCatForumissa vastaajien käyttämät lähteet tärkeysjärjestyksessä (%)

Nimetty lähde	Lähteen saama prosenttimäärä
Kissa-aiheiset keskusteluryhmät	27
Tutut kissa-harrastajat ja kissankasvattajat	24
Kissa-aiheiset WWW-sivut	19
Kissa-aiheiset lehdet ja kirjat	16
Eläinlääkäri	14

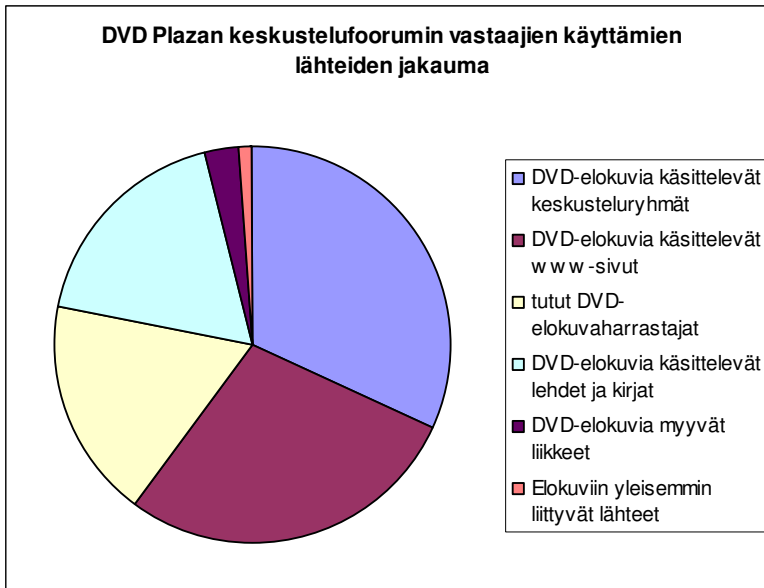

Kuvio 1. InCatForumien vastaajien käyttämien lähteiden jakauma

InCatForumien vastaajien käyttämät lähteet ovat nähtävissä tärkeysjärjestyksessä taulukossa 14. Kuvio 1 havainnollistaa lähteiden saamisen osuuksien jakautumista. InCatForumien vastaajat pitivät kissaharrastukseen liittyvistä lähteistä suurimmassa arvossa (27 %) kissa-aiheisiä keskusteluryhmiä, mutta ero muihin lähteisiin ei kuitenkaan ollut huomattavan suuri. Toiseksi tärkeimmäksi lähteeksi InCatForumien vastaajat kohottivat tutut kissaharrastajat ja kissakasvattajat, joiden osuus oli 24 prosenttia. Kissa-aiheisten WWW-sivujen osuus oli 19 prosenttia. Kissa-aiheisten lehtien ja kirjojen (16 %) ja eläinlääkärien (14 %) osuudet olivat lähes yhtä suuret.

Taulukko 15. DVD Plazan vastaajien käyttämät lähteet tärkeysjärjestyksessä (%)

Nimetty lähde	Lähteen saama prosenttimäärä
DVD-elokuvia käsittelevät keskustelufoorumit	32
DVD-elokuvia käsittelevät WWW-sivut	28
tutut DVD-elokuvaharrastajat	18
DVD-elokuvia käsittelevät lehdet ja kirjat	18
DVD-elokuvia myyvät liikkeet (myös Internetissä toimivat)	3
Elokuviin yleisemmin liittyvät lähteet	1

Kuvio 2. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajien käyttämien lähteiden jakauma

Taulukosta 15 nähdään DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajien käyttämät lähteet tärkeysjärjestykseen laitettuna. Lähteiden saamisen osuuksien jakautumista on havainnollistettu kuviolla 2. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajilla DVD-elokuva-aiheisten keskusteluryhmien osuus kaikista lähteistä oli lähes kolmanneksen eli 32 prosenttia. Osuus on viisi prosenttiyksikköä suurempi kuin InCatForumissa vastaajilla. InCatForumissa vastaajista poiketen DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajilla toiselle sijalle nousivat DVD-elokuvaiin liittyvät WWW-sivut 28 prosentilla. Elektroniset lähteet vievät koko määrästä täten 60 prosenttia. Tutut DVD-elokuvaharrastajat ja DVD-elokuvia käsittelevät lehdet ja kirjat jakoivat kolmannen sijan (molemmat 18 %). DVD-elokuvaharrastajat olivat nimenneet muihin lähteisiin DVD-elokuvia myyvät liikkeet, joihin laskettiin myös Internetissä toimivat ostospaikat. Lisäksi lähteinä käytettiin yleisesti elokuvaan liittyviä lähteitä kuten esimerkiksi elokuva-aiheisia kirjoja.

5.8 Keskusteluryhmien luotettavuus

Taulukko 16. Väärää tai epäluotettavaa tietoa kohdanneiden vastaajien määrä (%)

Onko kohdannut väärää tai epäluotettavaa tietoa?	InCatForum (n=42)	DVD Plaza (n=42)
On	71	74
Ei	29	26
Yhteensä	100	100

Väärää tai epäluotettavaa tietoa kohdanneiden vastaajien määrät näytetään taulukossa 16. InCatForumissa vastaajista 71 prosenttia oli kohdannut keskusteluryhmässä väärää tai epäluotettavaa tietoa. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajilla vastaava määrä oli 74 prosenttia. Molempien keskusteluryhmien vastaajista osa oli lieventänyt vastauksiaan esimerkiksi näin: ”Jonkun verran, mutta vähän verrattuna joihinkin muihin foorumeihin.”(IC28) ja näin: ”Harvoin, mutta olen.” (DVD11). InCatForumissa vastaajista 29 prosenttia ja DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista 26 prosenttia ei ollut kohdannut väärää tai epäluotettavaa tietoa. Monissa vastauksissa oli kuitenkin havaittavissa seuraavanlaista huojuntaa: ”En varsinaisesti.” (IC21) ja ” En tahallista” (DVD7).

Yhdeksätoista prosenttia InCatForumissa vastaajista ja kymmenen prosenttia DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista oli kertonut kohdanneensa keskusteluryhmissä esimerkiksi mielipide-eroja, mutu-tietoa ja erilaisia käsityksiä. Seuraavassa on kaksi esimerkkiä siitä, miten vastaajat voivat joko luokitella tai olla luokittelematta eri keskustelijoiden erilaiset mielipiteet tai käsitykset vääräksi tai epäluotettavaksi tiedoksi: ”totta kai joskus ihmisillä on eri käsityksiä ja näin ollen 'väärää' tietoakin on jaossa. Tosin aika harvoin.” (IC6) ja ” Oikestaan en. Mutta erilaisia mielipiteitä kylläkin. Ja välillä on hankala erottaa perustuuko ihmisen mieleipide tietoon”(IC8). Myös osassa DVD Plazan keskustelufoorumin vastauksista oli havaittavissa sama ilmiö: ”Kaikilla ei ole tarpeeksi kokemusta aiheesta, tai jos aihe on hyvin subjektiivinen, tällöin vastaan tulee myös väärää ja epäluotettavaa tietoa.” (DVD43). Voidaan olettaa, että vastaajien käsitykset tiedosta erosivat.

InCatForumissa vastaajista 14 prosenttia ja DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista seitsemän prosenttia painotti lähdekriittisyyttä Internetissä levitettävän tiedon suhteen. Eräs InCatForumissa vastaaja ilmaisi asian näin: ”Kaikkeen tietoon tulee suhtautua lähdekriittisesti...” (IC3) ja DVD Plazan keskustelufoorumin vastaaja näin: ” Kuten muutenkin Internetissä, myös keskustelupalstoilla on mielestäni tärkeää suhtautua kriittisesti kaikkeen tarjolla olevaan informaatioon.” (DVD45). Osa vastaajista piti jopa itsestään selvänä sitä, että Internetissä levitetään väärää tai epäluotettavaa tietoa. Näin yksi InCatForumissa vastaaja vastasi kysymykseen siitä, onko hän kohdannut väärää tai epäluotettavaa tietoa keskusteluryhmässä: ” Toki, sitähan on joka puolella netissä. Pitää vaan suhtautua terveen skeptisesti lukemaansa.” (IC10) ja näin yksi DVD Plazan vastaaja: ” Tottakai, nettihän on täynnä valetietoa.” (DVD41).

Kymmenen prosenttia InCatForumissa ja 12 prosenttia DVD Plazan keskustelufoorumin puolelta kysymykseen vastanneista kuitenkin huomautti, että väärä tai epäluotettava tieto tulee usein

korjatuksi muiden keskustelijoiden toimesta. Asiasta kerrottiin esimerkiksi näin: ” Aina välillä joku on yrittänyt tyrkyttää esim. vanhetuneita uskomuksia faktoina, mutta foorumin valveutuneet vakiokasvot korjaavat tällaiset virheet aina nopeasti.” (IC27) ja ”Jos olen niin aina on joku kyllä korjannut väärän tiedon oikeaksi.” (DVD33).

Taulukko 17. Väärän tai epäluotettavan tiedon aiheuttama haitta (%)

Onko väärästä tai epäluotettavasta tiedosta ollut haittaa?	InCatForum (n=37)	DVD Plaza (n=35)
On	0	6
Ei	100	94
Yhteensä	100	100

Taulukkoon 17 on lajiteltu vastaajat keskusteluryhmän ja sen mukaan, onko heille ollut väärästä tai epäluotettavasta tiedosta haittaa. InCatForumissa vastaajista 100 prosenttia kertoi, ettei keskusteluryhmässä levitetty väärä tai epäluotettava tieto ollut aiheuttanut haittaa heille tai heidän kissoilleen. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista 94 prosentin mukaan väärästä tai epäluotettavasta tiedosta ei ollut ollut haittaa. DVD Plazan vastaajista osa kuitenkin vastasi, ettei tiedosta ole ollut ”...varsinaista haittaa.” (DVD22) tai että se ei ole aiheuttanut ”...suurempaa surua tai murhetta.” (DVD15). Eräskin vastasi, että väärä tai epäluotettava tieto oli aiheuttanut ”...lähinnä ärsytystä.” (DVD31). InCatForumissa vastaajista poiketen DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajien vastauksista on havaittavissa, että väärästä tai epäluotettavasta tiedosta oli saattanut olla osalle haittaa, vaikka se ei vastauksista suoraan ilmenekään. Kaksi DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajaa myönsi, että tieto oli aiheuttanut heille haittaa. Toinen kertoi, että väärä tai epäluotettava tieto oli aiheuttanut esimerkiksi ” Turhaa lenkkiä anttilaan tms. paikkaan.” (DVD32). Vaikka InCatForumissa puolella haittaa ei ollut aiheutunut, eräs vastaaja oli kuitenkin huolestunut siitä, että ”...miten väärät tiedot vaikuttavat niihin lukijoihin, joilla ei ole riittävästi tietoa muodostaa omaa mielikuvaa asioista.” (IC4)

Monet perustelivat sitä, miksi väärästä tai epäluotettavasta tiedosta ei ollut aiheutunut heille haittaa. InCatForumissa vastaajista 16 prosenttia ja DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista 17 prosenttia oli vastannut, ettei heille ole aiheutunut haittaa, koska he ovat lähdekriittisiä tai pystyvät oman kokemuksensa tai tietämyksensä perusteella arvioimaan tiedon oikeellisuutta. DVD Plazan keskustelufoorumin puolelta eräs vastasi näin: ” Ei, koska yleensä olen ollut tietoinen asian todellisesta laidasta.” (DVD38) ja InCatForumissa puolelta näin: ”...Osaaan mielestäni aika hyvin arvioida, mihin tietoon kannattaa luottaa ja mihin ei...” (IC24). Yksitoista prosenttia DVD Plazan

keskustelufoorumin vastaajista kertoi käyttävänsä lisäksi muita lähteitä, jos tiedon totuudellisuus on epävarmaa. Kuten eräs vastaaja asian ilmaisee: ”... Lähdekritiikkiä pitää olla ja esim. kalliiden hankintojen ominaisuudet pitää varmistaa moneta lähteestä.” (DVD20). InCatForum puolella yksi vastaaja kertoi, ettei haittaa aiheudu: ”koska otan selvää aina useasta lähteestä. Yksittäinen harhatieto hukkuu yleensä monen lähteen sekaan. Jos on vähän keskustelua herättävä aihe, niin silloin harhatiedon leviäminen on ongelma.” (IC31)

Kuten aikaisempaan kysymykseen siitä, oliko vastaaja kohdannut väärää tai epäluotettavaa tietoa, myös tämän jatkokysymyksen kohdalla muistettiin mainita se, että virheellinen tieto yleensä korjataan keskusteluryhmissä. DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista tämän seikan mainitsi kuusi prosenttia ja InCatForum vastaajista kahdeksan prosenttia. Väärästä tiedosta ei ollut ollut haittaa, koska ”...joku aina korjaa väärät mielipiteet, koska vastaajia on paljon kaikkiin kysymyksiin.” (IC22) ja ”(k)orjaavaa infoa on tullut myöhemmin.” (DVD24).

Taulukko 18. Vastaajien luottamus keskusteluryhmissä levitettyä tietoa kohtaan (%)

Kuinka luotettavana pitää?	InCatForum (n=44)	DVD Plaza (n=46)
Erittäin luotettavana	18	39
Melko luotettavana	68	61
Ei luotettavana eikä epäluotettavana	12	0
Melko epäluotettavana	2	0
Erittäin epäluotettavana	0	0
Yhteensä	100	100

Taulukossa 18 on esitelty vastaajien määrät sen mukaan, kuinka luotettavana he pitävät keskusteluryhmässä levitettyä tietoa. Kahdeksantoista prosenttia InCatForum ja 39 prosenttia DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista pitää keskusteluryhmissä levitettyä tietoa erittäin luotettavana. Melko luotettavana sitä pitää 68 prosenttia InCatForum ja 61 prosenttia DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista. InCatForum vastaajista 12 prosenttia ei pidä keskusteluryhmässä levitettyä tietoa luotettavana eikä epäluotettavana ja kaksi prosenttia pitää sitä melko epäluotettavana.

Taulukko19. Mikä vaikuttaa tiedon luotettavuuteen keskusteluryhmissä? (%)

Tiedon luotettavuuteen vaikuttavat seikat	InCatForum (n=38)	DVD Plaza (n=40)
Keskustelijan henkilöllisyys ja mielikuva keskustelijasta	29	25
Keskustelijan asiantuntemus ja kokemus alasta	45	28
Vastaajan kokemus ja mielikuva keskustelufoorumista	18	35
Käyttäjäkunnan laajuus ja tiedon monipuolisuus	13	15
Väärän tiedon oikaiseminen	13	15
Mielipiteiden perustelu ja mahdolliseen lähteeseen viittaaminen	8	10
Foorumin valvonta ja hallinta	3	5
Tiedon vastaavuus joko vastaajan kokemuksen ja tietämyksen tai muiden lähteiden kanssa	24	18

Taulukossa 19 tuodaan esiin syitä, jotka vaikuttavat keskusteluryhmissä jaetun tiedon luotettavaksi kokemiseen. Ensinnäkin keskusteluryhmässä levitetyn tiedon luotettavuuteen vaikuttaa tietoa levittävän henkilön henkilöllisyys tai vastaajan mielikuva hänestä. Tämä seikka esiintyi 29 prosentissa InCatForumien käyttäjien vastauksista ja 25 prosentissa DVD Plazan keskustelufoorumien käyttäjien vastauksista. Seikka tulee esiin vastauksissa esimerkiksi näin: ”Osa kirjoittajista on pitkän linjan plazalaisia ja heihin on oppinut luottamaan...” (DVD8) ja ” Suuri osa henkilöistä esiintyy omilla nimillään ja monet ovat minulle tuttuja. Nimettömien henkilöiden sanomisiin en luota samalla tavalla...”(IC24). Henkilöihin, jotka tunnetaan joko henkilökohtaisesti tai keskustelufoorumien käyttäjänä, tunnetaan luottavan enemmän kuin täysin tuntemattomiin käyttäjiin.

Lisäksi tiedon luotettavuuteen vaikuttaa tietoa levittävän henkilön asiantuntemus ja kokemus alasta. Tämä vaikutti 45 prosentilla InCatForumien vastaajista ja 28 prosentilla DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajista. Yksi DVD Plazan keskustelufoorumien vastaaja kertoo, että hänen käsitykseensä tiedon luotettavuudesta vaikuttaa se, että ” muut ovat asiantuntevia harrastajia, motivoituneta elokuvan ystäviä” (DVD30) ja yksi InCatForumien käyttäjä kertoo, että siihen vaikuttaa se, että ” (t)untuu että siellä on paljon kokeneita harrastajia/kasvattajia, joten uskon heidän tietävän monesta asiasta minua paremmin.” (IC45). Käsityksen keskustelijoiden kokemuksesta ja asiantuntemuksesta voidaan nähdä vaikuttavan käsitykseen tiedon luotettavuudesta. Tämän ja ensimmäisen tiedon luotettavuuteen vaikuttavan seikan välillä oli huomattavissa limittymistä vastauksissa, esimerkiksi tässä: ” Foorumilta löytyy ns. alan ammattilaisia, jotka ovat harrastaneet pitkään ja jotka kirjoittavat alan lehdissä. Eniten foorumilla kirjoittavat ovat yleensä niitä joilla jotain tietopohjaakin on...” (DVD2). Keskustelijat, joilla on muita enemmän asiantuntemusta,

kirjoittavat keskusteluryhmässä mahdollisesti enemmän ja heidät opitaan mahdollisesti tuntemaan muita paremmin.

Tiedon luotettavaksi kokemiseen vaikuttaa myös vastaajan itsensä kokemus ja mielikuva keskusteluryhmästä. Tämä tuli esiin 18 prosentissa InCatForumien käyttäjien vastauksista ja 35 prosentissa DVD Plazan keskustelufoorumien käyttäjien vastauksista. Näin kysymykseen vastasi yksi DVD Plazan keskustelufoorumien käyttäjä: ”Häiriköitä ei ole sinne eksynyt kovinkaan paljoa. Pitkäaikainen toiminta ja pääosin asialliset käyttäjät.”(DVD38). Yksi InCatForumien käyttäjä kertoi sen vaikuttavan, että ”kumminkin kyseessä on virallinen yhdistys.” (IC35). Keskusteluryhmässä levitetyn tiedon luotettavuuteen näyttää vaikuttavan se, millainen maine keskusteluryhmällä on ja millainen mielikuva vastaajilla keskusteluryhmästä on. Myös keskustelijan kokemuksella keskusteluryhmästä on merkitystä: ”Äärimmäisen harvoja poikkeuksia lukuunottamatta foorumilla saamani tiedot ovat myöhemmin osoittautuneet oikeiksi.” (DVD15)

Käyttäjäkunnan laajuudella ja sillä, että asioista voidaan saada monen henkilön mielipide, on myös vaikutusta käsitykseen tiedon luotettavuudesta keskusteluryhmissä. Kolmesta prosentista InCatForumien vastaajista ja 15 prosentista DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajista ilmoitti tämän seikan vaikuttavan. Kuten yksi DVD Plazan vastaaja sanoo: ”DVD Plazalla on huima määrä käyttäjiä. voiko kymmenet samasta asiasta keskustelevat, saman suuntaisia kokemuksiaan ja mielipiteitään jakavat, olla kovinkaan väärässä...”(DVD24). Käyttäjäkunnan laajuus vaikuttaa myös siihen, että: ”Tulee asia käsiteltyä mionelta kantilta. Jos malttaa lue pidemmät pätkät aiheesta sen sisältö monipuolistuu ja tieto täydentyy.” (IC22) Laaja käyttäjäkunta näyttää mahdollistavan sen, että keskustelun alla olevasta asiasta saadaan monen henkilön vahvistus tai vaihtoehtoisesti sen, että käyttäjät voivat esittää eriävän näkemyksensä, jolloin asiasta saadaan mahdollisesti monipuolisempaa tietoa.

Kuten on jo aikaisemmin tullut ilmi, väärä tieto yleensä korjataan keskusteluryhmässä muiden käyttäjien toimesta. Tämä seikka esiintyi 13 prosentissa InCatForumien vastaajien vastauksissa ja 15 prosentissa DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajien vastauksista. DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajan vastauksessa asia tulee esiin näin: ”Yleensä asiat korjautuvat kuitenkin suht nopeasti ketjun edetessä, mikäli tieto on virheellinen.” (DVD40). Myös mielipiteiden perustelemisella ja mahdolliseen lähteeseen viittaamisella viestissä on merkitystä tiedon luotettavuuden kannalta. Käsitykseen tiedon luotettavuudesta tämä vaikutti kahdeksalla prosentilla InCatForumien vastaajista ja kymmenellä prosentilla DVD Plazan keskustelufoorumien vastaajista.

Tämä seikka tulee esiin esimerkiksi tässä vastauksessa: ” jos kirjoittajalla on liikaa 'tunnetta' pelissä tai muuten vastaus tuntuu 'heppoiselta', ei ole perusteltu kunnolla tms.” (IC38).

Keskusteluryhmän valvonta ja hallinta (esimerkiksi se, vaaditaanko rekisteröitymistä tai kirjautumista) vaikuttaa siihen, kuinka luotettavana keskustelijat pitävät keskusteluryhmässä jaettua tietoa. Viisi prosenttia DVD Plazan keskustelufoorumin vastaajista ja kolme prosenttia InCatForumissa vastaajista toi esiin tämän seikan vastauksissaan. DVD Plazan keskustelufoorumin puolelta kerrottiin, että tiedon luotettavuuteen vaikuttaa: ” Tarkka valvonta, erityisesti elokuvapuolella.” (DVD32).

Tiedon luotettavuuteen vaikuttaa myös tiedon vastaavuus joko vastaajan oman tietämyksen ja kokemuksen tai muiden lähteiden kanssa. InCatForumissa vastaajista 24 prosenttia ja DVD Plazan keskustelufoorumissa vastaajista 18 prosenttia kertoi tämän vaikuttavan. Tämä tuli esiin vastauksissa joko yleisenä lähdekriittisenä suhtautumisena tai siten, että vastaaja kertoi varmistavansa tiedot myös muista lähteistä. Lähdekriittinen suhtautuminen esiintyy esimerkiksi tässä vastauksessa: ” Luotan aika pitkälle omaan maalaisjärkeeni lukiessani foorumia. En usko kaikkea suoralta kädeltä vaan otan muualta selvää jos joku epäilyttää...” (IC33) ja tietojen varmistaminen tässä: ”Etsin foorumista alustavat tiedot, jotka sitten varmistan.” (DVD7).

Kysymykseen tiedon luotettavuuteen vaikuttavista seikoista tuli muutama vastaus, jossa kyseenalaistettiin se, voidaanko keskustelufoorumilla levitetyn tiedon luotettavuudesta ylipäättään puhua, ”kun foorumilla kumminkin keskustellaan monista sellaisista asioista jotka ovat makuasioita, joista tunnetusti jokaisella on oma mielipide.” (DVD45). Kaksi InCatForumissa vastaajaa, jotka eivät pitäneet keskusteluryhmissä levitettyä tietoa luotettavana eivätkä epäluotettavana, perustelivat käsitystään myös sillä, että keskusteluryhmissä jaetaan mielipiteitä eikä välttämättä faktatietoa. Näissä tapauksissa siihen, luotetaanko levitettyyn tietoon, saattaa vaikuttaa tiedon vastaavuus tiedonhankkijan tietämyksen ja kokemuksen kanssa ja mahdollisesti hankkijan samankaltaisuus tiedonjakajan kanssa. Tämä on nähtävissä esimerkiksi vastauksessa, jossa tiedon luotettavuuteen kerrottiin vaikuttavan ”(i)hmisten omat mielipiteet, tavat ja tottumukset. Jokaisellahan meillä on erilaiset tavat ja jokainen meistä levittää niin sanottua mutu-tietoa.” (IC23). Myös toisessa vastauksessa otettiin esiin se, että ”(i)hmisiä on erilaisia ja käsityksiä ja uskomuksia esiintyy kaikkialla” (IC16). Erään vastaajan mukaan tiedon luotettavuuteen vaikuttaa jopa se, että ”(t)arjolla on monenlaista tietoa, mistä voi seuloa itselleen sopivan vaihtoehdon.” (IC5). Tiedon

luotettavuus keskusteluryhmissä näyttää riippuvan hyvin pitkälti tiedonhankkijasta ja hänen näkemyksistään ja käsityksistään.

Myös se, että keskusteluryhmissä jaetaan kokemuksia, saattaa vaikuttaa käsitykseen luotettavuudesta. Erään vastaajan mukaan ”(k)eskustelufoorumeissa tieto on peräisin usein omista kokemuksista tai kuultua tietoa. Joka ei aina välttämättä sovi ratkaisuksi samalta kuuluvaan asiaan (etenkin sairauksiin liittyvät)...”(IC18). Käyttäjistä riippuen keskusteluryhmistä saatua kokemustietoa voidaan pitää jopa luotettavampana tai arvokkaampana kuin muista lähteistä saatua harrastuksiin liittyvää tietoa. Eräs DVD Plazan keskustelufoorumin vastaaja kertoi, että ”...(k)ai sitä jotenkin vain luottaa enemmän käytännön kokemusten jakamiseen kuin pienen toimittajaryhmän tekemiin raportteihin (joilla toki on myös oma arvonsa)...(DVD9). Myös InCatForumissa puolella tämä seikka otettiin esiin: ”sivuilla kirjoittelee aktiivisesti vuosikausia kissojen kanssa toimineet ihmiset, kasvattajat ja ns. tavalliset ihmiset. usein nämä edellä mainitut ihmiset ovat törmänneet useimpiin kissojen erikoistilanteisiin kuin oma lääkäri ja aina lääkärikään ei voi olla 100% oikeassa juuri sen takia.” (IC14).

6. Päätelmät

Tässä tutkimuksessa selvitettiin sitä, mistä syistä keskusteluryhmiä käytetään harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa ja millainen merkitys ja asema niillä on siinä. Lisäksi tutkittiin käyttäjien käsityksiä keskusteluryhmissä levitetyn tiedon luotettavuudesta. Tarkoituksena oli tehdä sekä harrastusperustaista tiedonhankintatutkimusta että tutkia Internetin keskusteluryhmiä tiedonhankinnan kanavina.

Tässä tutkimuksessa yleisimmäksi syyksi käyttää keskusteluryhmiä molempien keskusteluryhmien kohdalla tunnistettiin kiinnostus keskusteluryhmien aihealueisiin. DVD Plazan keskusteluryhmän vastaajilla toiseksi yleisimmäksi syyksi nousi orientoiva tiedonhankinta, joka voidaan tulkita samaksi kuin Haasion (2006) mainitsema syy seurata jonkin itseä kiinnostavan aihealueen keskustelua ilman siihen liittyvää konkreettista tiedontarvetilannetta. InCatForumissa vastaajien kohdalla toiseksi yleisin syy sen sijaan oli praktinen tiedonhankinta, jonka voidaan taas nähdä tarkoittavan samaa kuin Haasion (2006) tutkimuksessa esiin tulleen toisen syyn: harrastukseen tai muuhun mielenkiinnon kohteeseen liittyvä tietoinen tiedonhankinta ongelmatilanteessa. Tutkimuksessa tunnistettiin myös samoja syitä käyttää keskusteluryhmiä kuin Savolaisen (1999) tutkimuksessa mainittiin keskusteluryhmien käytön aloitussyiksi. Yksi näistä eli mahdollisuus tutustua samoista asioista kiinnostuneisiin ihmisiin ilmeni lähinnä InCatForumissa vastaajien vastauksissa. Suunnilleen yhtä suuren painotuksen saivat molemmissa ryhmissä keskustelu ja mielipiteiden vaihto ja viihde ja ajankulu. Nämä tulokset ovat yhteneviä sen Savolaisen (1999) tekemän havainnon kanssa, että keskusteluryhmät toimivat sekä viihteen että viestinnän välineinä. Molempien ryhmien puolelta tulleissa vastauksissa mainittiin syyksi myös tiedon jakaminen ja neuvominen, mikä tukee sekä Wikgrenin (2003) että Häivälän (2004) tutkimuksien havaintoja siitä, että keskustelijat vaikuttavat hyvin halukkailta jakamaan tietämystään toistensa kanssa.

Kun vastaajilta tiedusteltiin tarkemmin, millaisissa harrastuksiin liittyvissä tilanteissa he hyödyntävät keskusteluryhmiä, vastaukset olivat oletettavasti keskusteluryhmien erikoistuneisuuden eli tiettyyn tarkkaan rajattuun aihealueeseen keskittymisen takia hyvin samanlaisia kuin vastaajien yleisiä keskusteluryhmien käyttösyitä kartoittaneeseen kysymykseen saadut vastaukset.

Tutkimuksessa tarkasteltiin tarkemmin yhtä Internetin keskusteluryhmien käyttösyitä, praktista tiedonhankintaa. DVD Plazan keskusteluforumia käytti praktiseen tiedonhankintaan 41 prosenttia

vastanneista, ja InCatForumia 61 prosenttia vastanneista. Tiedusteltaessa syitä käyttäjä keskusteluryhmää praktisen tiedon hankinnan tilanteissa se, että vastaaja joko oletti tai tiesi saavansa keskusteluryhmästä vastauksen, nousi useimmin esiin molempien keskusteluryhmien vastaajien vastauksissa. Erityisesti InCatForumissa puolella keskusteluryhmän käyttöön käytännössä tiedonhankinnassa vaikutti se, että keskusteluryhmässä kävi asiantuntevia, samaa alaa harrastavia ihmisiä. Myös vastauksen saamisen nopeus ja tiedonhankinnan helppous ilmenivät vastauksissa. Keskusteluryhmiä käytettiin käytännössä tiedonhankintaan erityisesti InCatForumissa puolella siksi, että saataisiin kuulla muiden kokemuksia esimerkiksi vastaavanlaisista ongelmatilanteista. Kokemusten kuulemisen ja käytännön tiedon saamisen lisäksi syyksi mainittiin keskusteluryhmän toimiminen monien eri henkilöiden näkemysten ja mielipiteiden kuulemisen kanavana. Tietoa hankittiin keskusteluryhmistä myös sen takia, ettei sitä saanut muualta tai koska ryhmästä saatavaa tietoa pidettiin parempana tai luotettavampana.

Keskusteluryhmien hyödyllisyyttä tarkasteltiin lähinnä praktisen tiedon hankinnan tilanteiden kohdalla. Keskusteluryhmien hyödyllisyyden voidaan nähdä olevan melko suuri harrastukseen liittyvässä käytännössä tiedonhankinnassa, sillä kysymykseen vastanneista molempien keskusteluryhmien vastaajista lähes 80 prosenttia oli saanut vastauksen ongelmaansa tai kysymykseensä. Myös ne InCatForumissa vastaajat, jotka eivät olleet saaneet suoraa tai täydellistä vastausta ongelmaansa, kuitenkin kertoivat saaneensa jonkinlaista apua ongelmaansa keskusteluryhmän kautta. DVD Plazan keskusteluforumissa vastaajista 15 prosenttia ei ollut saanut vastausta, mutta heistä puolet kertoi kuitenkin, että DVD Plazan keskusteluryhmästä oli ollut hyötyä vastauksen saamisessa.

Keskusteluryhmien asemaa harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa selvitettiin pyytämällä vastaajia asettamaan harrastuksessa käyttämänsä lähteet tärkeysjärjestykseen. Harrastusaiheiset keskusteluryhmät nousivat sekä InCatForumissa että DVD Plazan keskusteluforumissa vastaajien vastauksissa tärkeimmäksi käytetyksi lähteeksi, mutta ero muihin lähteisiin oli vain muutaman prosenttiyksikön verran. InCatForumissa vastaajilla toiseksi tärkein lähde oli tutut kissaharrastajat ja kissankasvattajat. DVD Plazan vastaajilla toiseksi tärkeimmäksi lähteeksi kohosivat DVD-elokuva-aiheiset WWW-sivut. Elektroniset lähteet ottivatkin 60 prosentin osuuden kaikista DVD Plazan keskusteluforumissa vastaajien käyttämistä lähteistä. Painetut lähteet olivat molempien ryhmien kohdalla suunnilleen yhtä tärkeitä.

Savolaisen (2001) tutkimuksessa keskusteluryhmissä annetut vastaukset perustuivat vahvasti omaan kokemukseen. Myös Häivälän (2004) tutkimuksessa suuri osa jaetusta tiedosta perustui keskustelijoiden, Bee Gees-faniin, omaan kokemukseen ja tietämykseen, ja Häivälän (2004) mukaan fanit toimivatkin virtuaalisissa yhteisöissä oman alansa asiantuntijoina. Tässä tutkimuksessa keskusteluryhmää käytettiin esimerkiksi sellaisissa harrastuksiin liittyvissä tilanteissa, kun haluttiin kuulla muiden kokemuksia tai vertailla omia kokemuksia muiden kanssa. Myös tiedusteltaessa syitä käyttää foorumia praktisen tiedon hankinnan tilanteissa esiin nousi se, että tiedonhakijat halusivat kuulla muiden kokemuksia esimerkiksi vastaavanlaisista ongelmatilanteista tai hankkia kokemuspohjaista käytännön tietoa. Ongelmatilanteissa erityisesti InCatForumissa vastaajat halusivat kokemuspohjaista tietoa.

Myös se, että tiettyyn harrastukseen keskittyvän keskusteluryhmän keskustelijoita voidaan pitää oman alansa asiantuntijoina, tuli esiin tässä tutkimuksessa. Esimerkiksi syynä keskusteluryhmien käyttöön praktisessa tiedonhankinnassa mainittiin se, että ryhmissä oli asiantuntevia, samaa alaa harrastavia ihmisiä. Tämä painottui erityisesti InCatForumissa vastauksissa, joissa tämän syyn ilmaisi yli puolet vastaajista. Koettiin, että InCatForumissa käy kokeneita pitkän linjan kissaharrastajia. Käsitys keskustelijoiden asiantuntemuksesta ja alan kokemuksesta vaikuttaa myös siihen, miten heidän levittämänsä tiedon luotettavuuteen suhtaudutaan.

Luottamus keskusteluryhmissä levitettyä tietoa kohtaan oli korkea molemmissa keskusteluryhmissä. DVD Plazan keskusteluforumissa vastaajista 100 prosenttia ja InCatForumissa vastaajista 86 prosenttia piti keskusteluryhmässä levitettyä tietoa joko erittäin luotettavana tai melko luotettavana.

Aikaisemmissa tutkimuksissa Internetin keskusteluryhmien ongelmaksi on tunnistettu muun muassa virheellisen ja epäluotettavan informaation levittämisen helppous. Tässä tutkimuksessa DVD Plazan keskusteluforumissa vastaajista 74 prosenttia ja InCatForumissa vastaajista 71 prosenttia oli kohdannut keskusteluryhmässä väärää tai epäluotettavaa tietoa. Siitä ei ollut kuitenkaan ollut ollut haittaa suurimmalle osalle vastaajista.

Gurakin (1999) mukaan verkkoyhteisöt muuttuvat usein itsevalikoiviksi eivätkä niiden jäsenet välttämättä kyseenalaista keskusteluryhmissä hankittua tietoa. Tämä ei tuntunut pätevän ainakaan kaikkiin tämän tutkimuksen vastaajista, sillä esimerkiksi tiedusteltaessa sitä, ovatko vastaajat kohdanneet väärää tai epäluotettavaa tietoa keskusteluryhmässä, osa vastaajista painotti lähdekriittisyyttä Internetissä levitetävän tiedon suhteen. Lähdekriittisyyden tärkeänä pitäminen

otettiin esiin myös väärän tai epäluotettavan tiedon aiheuttamaa haittaa kartoittavan kysymyksen vastauksissa. Tutkimuksessa ilmeni myös se, että väärä tieto yleensä korjataan keskusteluryhmissä keskustelijoiden toimesta ja esimerkiksi se on vaikuttanut siihen, ettei väärästä tiedosta ole koitunut haittaa keskustelijoille. Internetin lähetysjärjestelmien ominaisuudet helpottavat väärän tiedon korjaamista, kuten Wellman & Gulia (1999) esittävät. Se, että väärä tieto yleensä korjataan keskusteluryhmissä, vaikuttaa myös tiedon luotettavaksi kokemiseen.

Lisäksi keskusteluryhmissä levitetyn tiedon luotettavuuteen vaikuttaa tietoa levittävän henkilön henkilöllisyys tai vastaajan mielikuva hänestä, mikä mainittiin myös Wikgrenin (2003) tutkimuksessa. Hänen tutkimuksessaan keskustelijoiden maine vaikutti suuresti siihen, miten heidän jakamaansa tietoon suhtauduttiin ja jopa tunnetut tieteelliset julkaisut tiedonlähteenä hylättiin, jos keskustelija tunnettiin epäluotettavan tiedon levittäjänä. Wikgrenin (2003) tutkimuksessa mainittiin myös se, että viestissä mainittua lähdeä kohtaan oltiin usein kriittisiä tai tiedon totuudellisuudelle vaadittiin perusteluja. Myös tässä tutkimuksessa mielipiteiden perustelemisella ja mahdolliseen lähteeseen viittaamisella viestissä oli merkitystä tiedon luotettavuuden kannalta.

Toinen tiedon luotettavuuteen vaikuttava, paljon painoarvoa saanut seikka erityisesti InCatForumissa vastaajien puolella oli tietoa levitettävän henkilön asiantuntemus ja kokemus alasta. Tämän voitiin nähdä limittyvän vastauksissa osaksi ensimmäisenä mainitun tiedon luotettavuuteen mainitun seikan eli keskustelijan henkilöllisyyden kanssa. Vastauksista voitiin päätellä, että keskustelijat, joilla on muita enemmän asiantuntemusta, kirjoittavat keskusteluryhmään mahdollisesti enemmän ja heidät opitaan mahdollisesti tuntemaan muita paremmin.

DVD Plazan keskustelufoorumissa puolella eniten tiedon luotettavaksi kokemiseen vaikutti vastaajan itsensä kokemus ja mielikuva keskusteluryhmästä. Esimerkiksi keskusteluryhmän maineella on täten merkitystä levitetyn tiedon luotettavana pitämiseen. Myös keskusteluryhmän valvonnan ja hallinnan nähtiin vaikuttavan tiedon luotettavaksi kokemiseen pienessä osassa vastauksia. Käyttäjäkunnan laajuudella ja sillä, että asioista voidaan saada monen henkilön mielipide, on myös vaikutusta käsitykseen tiedon luotettavuudesta keskusteluryhmissä.

Suunnilleen yhtä suuren osuuden molempien keskusteluryhmien vastauksissa tiedon luotettavuuteen vaikuttavana seikkana sai tiedon vastaavuus joko vastaajan oman tietämyksen ja kokemuksen tai muiden lähteiden kanssa. Vastauksissa tämä tuli esiin joko yleisenä lähdekriittisenä suhtautumisena tai siten, että vastaaja kertoi varmistavansa tiedot myös muista lähteistä.

Web-kysely osoittautui sopivaksi aineistonkeruumenetelmäksi tähän tutkimukseen. Tarvittava määrä vastauksia saatiin nopeasti ja myös avoimiin kysymyksiin vastattiin kattavasti. Kahden tutkitun keskusteluryhmän erot tiedonhankinnan kannalta tarkasteltuna eivät olleet suuria. Huomattavin ero tiedonhankinnassa ryhmien välillä oli nähtävissä niiden käytössä praktiseen ja orientoivaan tiedonhankintaan. Tutkituista keskusteluryhmistä saatujen vastauksien voitiin nähdä olevan pikemminkin toisiaan tukevia kuin toisistaan eroavia, ja täten kahden eri harrastuksiin keskittyvän keskusteluryhmän tarkastelun voidaan nähdä myös mahdollisesti laajentavan tutkimuksen tulosten kattavuutta. Koska keskusteluryhmissä tapahtuva tiedonhankinta oli enemmän samanlaista kuin erilaista, voidaan tutkimuksen tulosten olettaa pätevän laajemmin myös muihin harrastuksiin keskittyviin keskusteluryhmiin.

Tutkimuksessa nousi esiin aiheita, joiden tarkastelu jäi tässä tutkimuksessa vähäiseksi. Tutkittiin sitä, millainen asema keskusteluryhmillä on harrastuksiin keskittyvässä tiedonhankinnassa mutta ei sitä, ovatko keskusteluryhmät mahdollisesti korvanneet muita lähteitä. Myöskään sitä, millä tavoin keskusteluryhmistä hankitaan tietoa, ei selvitetty; hankitaanko keskusteluryhmistä tietoa hyödyntämällä jo niihin valmiiksi varastoitunutta tietoa esimerkiksi käyttämällä haku-toimintoa vai hankitaanko tietoa useimmiten kysymällä. Luultavasti myös Gurakin (1999) havaintoja paremmin tukevia tuloksia olisi saatu keskusteluryhmistä, joiden jäsenet jakavat saman aatteen, ideologian tai samat arvot. Mahdollisesti sellaisissa ryhmissä, kuten Gurak (1999) sanoo, jäsenet uskovat tiettyihin jaettuihin arvoihin vetoavaan informaatioon eivätkä välttämättä kyseenalaista sitä. Keskusteluryhmissä, joiden jäsenet jakavat vain saman harrastuksen, jäsenet tuntuvat suhtautuvan jaettuun tietoon kriittisemmin.

Lähteet

- Arpo, R. (2005). Internetin keskustelukulttuurit. *Tutkimus internet- keskusteluryhmien viesteissä rakentuvista puhetavoista, tulkinnosta ja tulkinnan kehysistä kommunikaatioyhteiskunnassa*. Joensuu: University of Joensuu.
- Barnes, S. (2001). *Online connections: Internet interpersonal relationships*. Cresskill (N.J.): Hampton Press.
- Barnes, S. (2003). *Computer-mediated communication. Human-to-human communication across the Internet*. Boston: Allyn and Bacon.
- Baym, N. K. (1998). The Emergence of On-line Community. Teoksessa Jones, S. (toim.), *Cybersociety 2.0: Revisiting computer-mediated communication and community*. London: Sage, s. 35–68.
- Belk, R.W. (2001). *Collecting in a consumer society*. London: Routledge
- Berman, Y. (1996). Discussion groups on the Internet as sources of information: the case of social work. *Aslib Proceedings* 48(2), s. 3–36. Saatavilla: <http://www.aslib.co.uk/proceedings/1996/feb/1.html> (Viitattu 13.4.2007)
- Burnett, G. (2000). Information exchange in virtual communities: a typology. *Information Research*, 5(4). Saatavilla: <http://informationr.net/ir/5-4/paper82.html> (Viitattu 13.4.2007)
- Chen, L.L. & Gaines, B. R. (1998). Modeling and supporting virtual cooperative interaction through the World Wide Web. Teoksessa Sudweeks, F. et al. (toim.) *Network and netplay : virtual groups on the Internet*. California: AAI Press/The MIT Press, s. 221–242.
- Constant, D., Sproull, L. & Kiesler, S. (1996). The kindness of strangers: the usefulness of electronic weak ties for technical advice. *Organization science* 7 (2), s. 119–135.
- Dillman, D. A. (2000). *Mail and Internet surveys. The tailored design method*. Second edition. New York: John Wiley & Sons, Inc.
- DVD Plazan keskustelufoorumin FAQ. (2007). Saatavilla: http://www.dvdplaza.fi/forums/faq.php?faq=vb_faq#faq_vb_board_usage (Viitattu 21.11.2007)
- Gaines, B.R., Chen, L.L. & Shaw, M.L. (1997). Modeling the human factors of scholarly communities supported through the Internet and World Wide Web. *Journal of the American Society for Information Science* 48 (11), s. 987–1003.
- Granovetter, M. (1973). The strength of weak ties. *American journal of sociology* 78 (6), s. 1360–1380.
- Gurak, L. J. (1999). The premise and the peril of social action in cyberspace: Ethos, delivery, and the protests over MarketPlace and the Clipper chip. Teoksessa Smith, M.A. & Kollock, P.(toim.), *Communities in cyberspace*. London: Routledge, s. 243–263.

- Haasio, A. & Savolainen, R. (2004). *Tiedonhankintatutkimuksen perusteet*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.
- Haasio, A. (2006). *Viihdettä verkosta: case-tutkimus palomiesten ja kurssisihteerien Internetin viihdepalvelujen käytöstä*. Tampereen yliopisto. Informaatiotutkimuksen laitos. Lisensiaatintutkimus.
- Hartel, J. (2003). The serious leisure frontier in library and information science: Hobby domains. *Knowledge Organization*, 30(3/4), s. 228–238.
- Hartel, J. (2005). Serious Leisure. Teoksessa Fisher, K., Erdelez, S., & McKechnie, L. (toim.), *Theories of information behavior: A researcher's guide*. Medford, NJ: Information Today, s. 313–317.
- Hartel, J. (2006). Information activities and resources in an episode of gourmet cooking. *Information Research*, 12 (1). Saatavissa: <http://informationr.net/ir/12-1/paper282.html> (Viitattu 27.2.2008)
- Hektor, A.(2001). *What's the use. Internet and information behaviour in everyday life*. Linköping: Linköping University.
- Hewson, C., Yule, P., Laurent, D. & Vogel, C. (2003). *Internet research methods. A practical guide for the social and behavioural sciences*. London: Sage.
- Häivälä, H.(2004). "Et ole maailman ainoa Bee Gees -fani": Bee Gees -fanien tiedonhankinta Internetin keskustelupalstoilla. Tampereen yliopisto: julkaisematon informaatiotutkimuksen pro gradu -tutkielma.
- InCatForumissa noudatettavat säännöt. (2006). Saatavilla: <http://forum.incat.fi/cgi-bin/yabb/YaBB.pl?board=saannotforum;action=display;num=1136875266> (Viitattu 21.11.2007)
- Jansen, K.J, Corley, K.G & Jansen, B.J. (2007). E-survey methodology. Teoksessa Reynolds, R.A., Woods, R. & Baker, J.A. (toim.) *Handbook of Research on Electronic Surveys and Measurements*. Hershey, PA: Idea Group Reference.
- Jones, S. G. (1995). Understanding community in the information age. Teoksessa Jones, S. G. (toim.), *Cybersociety. Computer-mediated communication and community*. London: Sage, s. 10–35.
- Kling, R. (1996). Social relationships in electronic forums: Hangouts, salons, workplaces and communities. Teoksessa Kling, R. (toim.), *Computerization and controversy: value conflicts and social choices*. San Diego: Academic Press. Saatavilla: <http://www.december.com/cm/mag/1996/jul/kling.html> (Viitattu 19.4.2007).
- Kollock, P. & Smith, M.A. (1996). Managing the virtual commons: cooperation and conflict in computer communities. Teoksessa: Herring, S. (toim.) *Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. s. 109–128.
- Kollock, P. & Smith, M.A.(1999). Communities in cyberspace. Teoksessa Smith, M.A. & Kollock, P.(toim.), *Communities in cyberspace*. London: Routledge, s. 3–25.

- Licklider, J.C.R. & Taylor, R.W. (1968). The computer as a communication device. *Science & Technology*, 76, s. 21–41. Saatavilla: <http://gatekeeper.dec.com/pub/DEC/SRC/publications/taylor/licklider-taylor.pdf> (Viitattu 19.4.2007).
- Liikkanen, M. (2005). Vapaa-aika muutoksessa – merkitykset, rajoitteet ja valinnat. Teoksessa: Liikkanen, M., Hanifi, R. & Hannula, U. (toim.), *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002*. Helsinki: Tilastokeskus, s.5–30.
- Netiketti. (2003). Saatavilla: <http://www.cs.tut.fi/~jkorpela/netiketti.html> (Viitattu 21.11.2007)
- Pöyhtäri, A. (1996). *Keräilystä kokoelmaan. Sosiologisia ja filosofisia näkökulmia keräilyyn*. Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 8. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Savolainen, R.(1993). *Elämäntapa, elämänhallinta ja tiedonhankinta. Arkielämän ei-ammattillisen tiedon hankinnan tutkimuksen viitekehyksen hahmottelua*. Tampereen yliopiston kirjastotieteen ja informatiikan laitoksen tutkimuksia 39. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Savolainen, R.(1995a). *Tiedonhankinnan arkipäivää. Vertaileva tutkimus teollisuustyöntekijöiden ja opettajien arkielämän tiedonhankinnasta elämäntavan kehyksessä*. Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitoksen tutkimuksia 40. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Savolainen, R. (1995b). Everyday life information seeking: approaching information seeking in the context of “way of life”. *Library & Information Science Research* 17(1995) 3, s. 259–294.
- Savolainen, R. (1996). Suurajot vai surmanajot? Internetin keskusteluryhmä keskustelee. *Tiedotustutkimus* 19 (1996) 4, s. 48–65.
- Savolainen, R. (1999). Kokemuksia keskusteluryhmistä: Internetin keskusteluryhmät arkipäivän viestinnän ja tiedonhankinnan foorumeina. *Informaatiotutkimus* 18 (1), s. 12–22.
- Savolainen, R. (2001). ”Living encyclopedia” or idle talk? Seeking and providing consumer information in an Internet newsgroup. *Library & Information Science Research* 23 (2001), s. 67–90.
- Smith, M.(1992). *Voices from the WELL: The logic of the virtual commons*. UCLA, Department of Sociology, Master’s thesis.
- Sproull, L. & Faraj, S.(1995). Atheism, sex and databases: the Net as a social technology. Teoksessa Kahin, B. & Keller, J.(toim.), *Public Access to the Internet*. Cambridge, MA: MIT Press, s. 62–81.
- Stanton, J.M. (1998). An empirical assessment of data collection using the Internet. *Personnel psychology*, 51 (3), 709–725.
- Stebbins, R.A. (2001). *New directions in the theory and research of serious leisure*. Mellen Studies in Sociology, Vol 28. Lewinston, N.Y: Edwin Mellen Press.
- Stebbins, R.A. (2003). Hobbies. Teoksessa Jenkins, J. & Pigram, J. (toim.), *Encyclopedia of leisure and outdoor recreation*. London: Routledge. s. 228–229.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A.(2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

USC (2008). Annual Internet Survey by the Center for the Digital Future Finds Shifting Trends Among Adults About the Benefits and Consequences of Children Going Online. Center for the digital future, Annenberg School for Communication, University of Southern California. Saatavilla: <http://www.digitalcenter.org/pdf/2008-Digital-Future-Report-Final-Release.pdf> (Viitattu 20.2.2008).

Watson, N. (1997). Why We Argue about Virtual Community: A Case Study of the Phish.Net Fan Community. Teoksessa Jones, S. (toim.) *Virtual Culture: Identity & Communication in Cybersociety*. London: Sage, s. 102–132.

Wellman, B. & Gulia, M.(1999). Virtual communities as communities: Net surfers don't ride alone. Teoksessa Smith, M.A. & Kollock, P.(toim.), *Communities in cyberspace*. London: Routledge, s. 167–194.

Wikgren, M. (2003). Everyday health information exchange and citation behaviour in Internet discussion groups. *New Review of Information Behaviour Research* 4 (2003), s. 225–239.

Wilson, T.D. (1999). Models in information behaviour research. *Journal of Documentation*, 55(3), s. 249–270. Saatavilla: <http://informationr.net/tdw/publ/papers/1999JDoc.html> (Viitattu 11.3.2008).

Liitteet

Liite 1. Keskusteluryhmiin laitettut vastaajien rekryointiviestit

Hei InCatForumissa käyttäjät!

Teen pro gradu -tutkielmaa siitä, millainen merkitys keskusteluryhmillä on harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Koska kissat ovat lähellä sydäntäni, olen valinnut toiseksi tutkimukseni kohderyhmäksi kissaharrastajat. Toivoisin saavani kuulla mahdollisemman monen käyttäjän kokemuksia InCatin keskustelufoorumissa käytöstä ja täyttävän seuraavassa osoitteessa sijaitsevan kyselylomakkeen: _____

Lomakkeen täyttäminen kestää noin 15–20 minuuttia. Kyselylomakkeen alussa on tarkemmat ohjeet vastaamiseen. Kyselyssä ei kysytä henkilötietoja eikä vastaajien IP-osoitteita tallenneta, joten vastaajat pysyvät anonyymeinä.

Kiitoksia kaikille vastaajille jo etukäteen vaivannäöstänne! Jokaisesta vastauksesta on apua tutkimukselleni.

Hei!

Olen tekemässä pro gradu -tutkielmaa siitä, millainen merkitys keskusteluryhmillä on harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Koska olen itse elokuvaharrastaja, valitsin toiseksi tutkimukseni kohderyhmäksi DVD-elokuvien keräilijät. Toivoisin saavani kuulla mahdollisemman monen käyttäjän kokemuksia DVD Plazan keskustelufoorumissa käytöstä eli täyttävän seuraavassa osoitteessa sijaitsevan kyselylomakkeen: _____

Lomakkeen täyttäminen kestää noin 15–20 minuuttia. Kyselylomakkeen alussa on tarkemmat ohjeet vastaamiseen. Kyselyssä ei kysytä henkilötietoja eikä vastaajien IP-osoitteita tallenneta, joten vastaajat pysyvät anonyymeinä.

Kiitoksia kaikille vastaajille jo etukäteen vaivannäöstänne! Jokaisesta vastauksesta on apua tutkimukselleni.

Ps. Laitoin tämän viestin tänne DVD-leffat -alueelle, koska kyselyni on suunnattu nimenomaan DVD-elokuvien keräilijöille.

Liite 2. Kysely InCatForumien käyttäjille

Tämä kysely on suunnattu InCatin keskustelufoorumia käyttäville kissaharrastajille ja sen tarkoituksena on selvittää, millainen merkitys keskusteluryhmillä on harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Käytän vastauksia Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitokselle tekemässäni pro gradu -tutkielmassa.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 15–20 minuuttia. Kyselyssä ei kysytä henkilötietojasi eikä ohjelma tallenna IP-osoitteita, joten yksittäiset vastaajat pysyvät nimettöminä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Taustatietoja käytetään vastausten tilastollisessa käsittelyssä.

Joidenkin kysymysten perässä olevasta lampun kuvasta saat esiin lisäohjeita viemällä hiiren osoittimen lampun päälle. Erityisesti kysymyksen 9 kohdalla kannattaa katsoa tarkempia vastausohjeita lampun takaa. Jos sinulla on kuitenkin kysyttävää lomakkeen täyttämistä tai haluat lisätietoja tutkimuksestani, voit ottaa yhteyttä minuun sähköpostilla: _____

Toivon, että vastaisit kaikkiin kysymyksiin. Jos johonkin kysymykseen vastaaminen tuntuu kuitenkin vaikealta, ei koko kyselyyn vastaamista kannata keskeyttää sen takia. Jokaisesta vastauksesta on minulle apua tutkimukseni teossa. Sinun ei tarvitse vastata kysymyksiin, joiden et tunne koskevan sinua tai joissa kysytystä asiasta sinulla ei ole kokemusta.

Kiitoksia jo etukäteen vaivannäöstäsi!

Ystävällisin terveisin, Mira Rissanen

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuoli?
 - nainen
 - mies
2. Ikäsi?
3. Asuinpaikkasi?
4. Mikä olet ammatiltasi tai mitä opiskelet?

KISSAHARRASTUS

5. a) Kuinka monta kissaa omistat?
b) Kuinka monta vuotta olet suunnilleen omistanut kissoja?
6. a) Oletko kissankasvattaja?
 - kyllä
 - en
b) Jos olet, niin kuinka monta vuotta olet suunnilleen kasvattanut kissoja?

7. Oletko mukana kissayhdistystoiminnassa?
- kyllä
 - en
8. Käytkö kissanäyttelyissä (joko katsojana tai näyttelleasettajana)?
- kyllä
 - en
9. Mistä hankit kissaharrastukseen liittyvää ja harrastuksessasi tarvitsemaasi tietoa? Laita seuraavista tiedonlähteistä ne, joita käytät, tärkeysjärjestykseen. 1 on tärkein tai eniten käytetyin, 2 on toiseksi tärkein jne. (Kysymyksen ohje: Jos et käytä jotakin lähdettä ollenkaan, sinun ei tarvitse merkitä sen perässä olevaan laatikkoon mitään. Jos käytät lueteltujen lähteiden lisäksi jotakin muuta lähdettä, merkitse se kohtaan muu lähde, mikä?. Muista myös ottaa tämä lähde huomioon laittaessasi lähteitä järjestykseen. Kirjoita lähteen jälkeiseen laatikkoon selitys siitä, mikä kyseinen muu lähde on.)

järjestysnumero

- a) kissa-aiheiset keskusteluryhmät
- b) kissa-aiheiset lehdet ja kirjat
- c) eläinlääkäri
- d) tutut kissaharrastajat ja kissakasvattajat
- e) kissa-aiheiset www-sivut

. selitys, mikä lähde?

- f) muu harrastuksessa käyttämäsi lähde, mikä?

KESKUSTELURYHMÄN KÄYTTÖ

10. Miksi käyt InCatin keskustelufoorumissa ja mihin tarkoituksiin käytät sitä?
11. Kuinka usein vieraillet InCatin keskusteluryhmässä?
- päivittäin
 - muutaman kerran viikossa
 - kerran viikossa
 - muutaman kerran kuukaudessa
 - muu, mikä? _____
12. Kirjoitatko viestejä InCatin keskusteluryhmään?
- kyllä
 - en

13. Käytätkö InCatin keskustelufoorumia saadaksesi tai löytääksesi vastauksia kissoihin liittyviin kysymyksiisi?
14. Millaisissa kissaharrastukseen liittyvissä tilanteissa hyödynnät InCatin keskustelufoorumia?
15. a) Voitko kertoa esimerkin tilanteesta, jolloin sinulla on ollut kissaharrastukseen liittyvä kysymys tai ongelma ja olet yrittänyt etsiä vastausta InCatin keskustelufoorumilta?
15. b) Miksi olet etsinyt vastausta juuri keskustelufoorumilta?
15. c) Oletko saanut vastauksen ongelmaasi InCatin keskustelufoorumilta?
15. d) Jos et, niin onko InCatin keskustelufoorumista ollut mitään hyötyä ongelman ratkaisemisessa?

KESKUSTELURYHMÄN LUOTETTAVUUS

16. a) Oletko kohdannut InCatin keskusteluryhmässä väärää tai epäluotettavaa tietoa?
b) Onko siitä ollut haittaa sinulle tai kissallesi?
17. Kuinka luotettavana pidät InCatin keskustelufoorumissa levitettävää tai jaettavaa tietoa?
(alasetoalikko)
- erittäin luotettavana
 - melko luotettavana
 - en luotettavana enkä epäluotettavana
 - melko epäluotettavana
 - erittäin epäluotettavana
18. Mitkä seikat vaikuttavat tähän käsitykseen tiedon luotettavuudesta InCatin keskustelufoorumissa?

Liite 3: Kysely DVD Plazan keskustelufoorumin käyttäjille

Tämä kysely on suunnattu DVD Plazan keskustelufoorumia käyttäville DVD-elokuvien keräilijöille ja sen tarkoituksena on selvittää, millainen merkitys keskusteluryhmillä on harrastuksiin liittyvässä tiedonhankinnassa. Käytän vastauksia Tampereen yliopiston informaatiotutkimuksen laitokselle tekemässäni pro gradu -tutkielmassa.

Kyselyyn vastaaminen vie noin 15–20 minuuttia. Kyselyssä ei kysytä henkilötietojasi eikä ohjelma tallenna IP-osoitteita, joten yksittäiset vastaajat pysyvät nimettöminä. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Taustatietoja käytetään vastausten tilastollisessa käsittelyssä.

Joidenkin kysymysten perässä olevasta lampun kuvasta saat esiin lisäohjeita viemällä hiiren osoittimen lampun päälle. Erityisesti kysymyksen 9 kohdalla kannattaa katsoa tarkempia vastausohjeita lampun takaa. Jos sinulla on kuitenkin kysyttävää lomakkeen täyttämistä tai haluat lisätietoja tutkimuksestani, voit ottaa yhteyttä minuun sähköpostilla: _____

Toivon, että vastaisit kaikkiin kysymyksiin. Jos johonkin kysymykseen vastaaminen tuntuu kuitenkin vaikealta, ei koko kyselyyn vastaamista kannata keskeyttää sen takia. Jokaisesta vastauksesta on minulle apua tutkimukseni teossa. Sinun ei ole tarvitse vastata kysymyksiin, joiden et tunne koskevan sinua tai joissa kysytystä asiasta sinulla ei ole kokemusta.

Kiitoksia jo etukäteen vaivannäöstäsi!

Ystävällisin terveisin, Mira Rissanen

TAUSTATIEDOT

1. Sukupuolesi?

- nainen
- mies

2. Ikäsi vuosina?

3. Asuinpaikkasi?

4. Mikä olet ammatiltasi tai mitä opiskelet?

DVD-ELOKUVIEN KERÄILY

5. Kuinka monta DVD-elokuvaa suunnilleen omistat?

6. Kuinka monta DVD-elokuvaa ostat kuukaudessa keskimäärin?

7. Kuinka monta vuotta olet keräillyt DVD-elokuvia?

8. Onko sinulla erityisiä keräilytavoitteita? Keräiletkö esimerkiksi tietyn julkaisijan, ohjaajan, näyttelijän tai genren elokuvia?

9. Mistä hankit DVD-elokuvien keräilyyn liittyvää ja harrastuksessasi tarvitsemaasi tietoa?

Laita seuraavista tiedonlähteistä ne, joita käytät, tärkeysjärjestykseen. 1 on tärkein tai eniten

käytetyin, 2 on toiseksi tärkein jne. (Kysymyksen ohje: Jos et käytä jotakin lähdettä ollenkaan, sinun ei tarvitse merkitä sen perässä olevaan laatikkoon mitään. Jos käytät lueteltujen lähteiden lisäksi jotakin muuta lähdettä, merkitse ne kohtiin muu lähde, mikä?. Muista myös ottaa nämä lähteet huomioon laittaessasi lähteitä järjestykseen. Kirjoita lähteen jälkeiseen laatikkoon selitys siitä, mikä kyseinen muu lähde on. Laita jokaiselle sijalle vain yksi lähde.)

järjestysnumero

- a) DVD-elokuvia käsittelevät keskusteluryhmät
- b) DVD-elokuvia käsittelevät lehdet ja kirjat
- c) tutut DVD-elokuvaharrastajat
- d) DVD-elokuvia käsittelevät www-sivut

. selitys, mikä lähde?

- e) muu harrastuksessasi käyttämäsi lähde, mikä?
- f) muu harrastuksessasi käyttämäsi lähde, mikä?

KESKUSTELURYHMÄN KÄYTTÖ

10. Miksi käyt DVD Plazan keskustelufoorumissa ja mihin tarkoituksiin käytät sitä?
11. Kuinka usein vieraillet DVD Plazan keskustelufoorumissa? (alasvetovalikko)
- päivittäin
 - muutaman kerran viikossa
 - kerran viikossa
 - muutaman kerran kuukaudessa
 - harvemmin
12. Kirjoitatko viestejä DVD Plazan keskustelufoorumiin?
- kyllä
 - en
13. Käytätkö DVD Plazan keskustelufoorumia saadaksesi tai löytääksesi vastauksia DVD-elokuvaan liittyviin kysymyksiisi?
14. Millaisissa DVD-elokuvien keräilyyn liittyvissä tilanteissa hyödynnät DVD Plazan keskustelufoorumia?

15. a) Voitko kertoa esimerkin tilanteesta, jolloin sinulla on ollut DVD-elokuvaharrastukseen liittyvä kysymys tai ongelma ja olet yrittänyt etsiä vastausta DVD Plazan keskustelufoorumista?
- b) Miksi olet etsinyt vastausta juuri keskustelufoorumilta?
- c) Oletko saanut vastauksen ongelmaasi DVD Plazan keskustelufoorumilta?
- d) Jos et, niin onko DVD Plazan keskustelufoorumista ollut mitään hyötyä ongelman ratkaisemisessa?
16. a) Oletko kohdannut DVD Plazan keskustelufoorumissa väärää tai epäluotettavaa tietoa?
- b) Jos olet, niin onko siitä ollut haittaa sinulle?
17. Kuinka luotettavana pidät DVD Plazan keskustelufoorumissa levitettyä tietoa?
(alasetoalikko)
- erittäin luotettavana
 - melko luotettavana
 - en luotettavana enkä epäluotettavana
 - melko epäluotettavana
 - erittäin epäluotettavana
18. Mitkä seikat vaikuttavat tähän käsitykseesi tiedon luotettavuudesta DVD Plazan keskustelufoorumissa?